

REPUBLIKA SLOVENIJA
VLADA REPUBLIKE SLOVENIJE

Gregorčičeva 20–25, SI-1001 Ljubljana

T: +386 1 478 1000

F: +386 1 478 1607

E: gp.gs@gov.si

<http://www.vlada.si/>

PROGRAM RAZVOJNIH SPODBUD ZA OBMEJNA PROBLEMSKA OBMOČJA V OBDOBJU 2022–2025

**Program na podlagi tretjega odstavka 11. člena
Uredbe o izvajanju ukrepov endogene regionalne politike
(Uradni list RS, št. 16/13, 78/15, 46/19 in 63/23)**

Sprejem programa: 10. 2. 2022, sklep Vlade RS št. 30301-1/2022/3
Spremembe programa: 5. 9. 2024, sklep Vlade RS št. 30301-2/2024/4

Vsebina

1. Uvodna pojasnila in izhodišča	3
1.1. Pravne podlage za pripravo programa	3
1.2. Izhodišča za področja ukrepanja resornih politik.....	3
1.3. Obmejna problemska območja	4
1.4. Ciljni raziskovani projekt: Medresorsko usklajeno spodbujanje razvoja v obmejnih problemskih območjih...	5
1.5. Priprava in sprejemanje programa	6
2. Prikaz stanja in razvojnih izzivov, tipologija razvitosti in opredelitev različnih teritorialnih ravni razvojnega načrtovanja na obmejnih problemskih območjih	8
2.1. Prikaz stanja in razvojni izzivi obmejnih problemskih območij	8
2.2. Tipologija razvitosti občin v obmejnih problemskih območjih	9
2.3. Izzivi in razvojno načrtovanje na različnih teritorialnih ravneh	14
3. Splošni in specifični cilji obmejnih problemskih območij ter predlogi ukrepov na podlagi raziskovalnega projekta in usklajevanj različnih razvojnih politik.....	16
3.1. Strategija, splošni in specifični cilji ter predlogi ukrepov programa	16
3.2. Analiza usklajevanj strokovnih predlogov ukrepov za doseganje splošnih in specifičnih ciljev programa	17
4. Usklajeni ukrepi in aktivnosti programa s kazalniki za doseganje ciljev ter spremljanje izvajanja programa ...	22
4.1. Usklajeni ukrepi in aktivnosti programa	22
4.2. Kazalniki za doseganje ciljev ter spremljanje izvajanja programa	27
4.3. Opis ukrepov	30
4.3.1. Ukrep: Cestna infrastruktura	30
4.3.2. Ukrep: IKT infrastruktura – izboljšanje pokritosti območij s širokopasovnim dostopom do interneta ...	31
4.3.3. Ukrep: Spodbujanje začetnih investicij.....	33
4.3.4. Ukrep: Subvencije za zagon podjetij.....	37
4.3.5. Ukrep: Krediti za projekte podjetij	38
4.3.6. Ukrep: Projektno sofinanciranje vključevanja diplomantov v delo na razvojnih projektih podjetij	40
Specifični cilj: Spodbujanje socialnega podjetništva in zadružništva.....	41
4.3.7. Ukrep: Spodbujanje socialnega podjetništva na OPO	41
Specifični cilj: Podporno okolje za podjetništvo in promocija OPO za spodbujanje gospodarskega razvoja	42
4.3.8. Ukrep: Izgradnja in širitev poslovnih con ter inkubatorjev	42
4.3.9. Ukrep: Zagotavljanje inovativnih ekosistemov ekonomsko-poslovne infrastrukture v okviru Načrta za okrevanje in odpornost: C3K9ID.....	43
4.3.10. Ukrep: Promocija obmejnih problemskih območij	45
Specifični cilj: Spodbujanje razvoja turizma.....	46
4.3.11. Ukrep: Izgradnja javne turistične infrastrukture	46
4.3.12. Ukrep: Spodbujanje razvoja zasebnih turističnih nastanitev višje dodane vrednosti	48
4.3.13. Ukrep: Revitalizacija objektov javne infrastrukture.....	49
4.3.14. Ukrep: Krediti za investicijske projekte v javno infrastrukturo.....	51
Viri in literatura	54

1. Uvodna pojasnila in izhodišča

1.1. Pravne podlage za pripravo programa

Pravna podlaga za pripravo Programa razvojnih spodbud za obmejna problemska območja v obdobju 2022–2025 (v nadaljnjem besedilu: program) je 24. člen Zakona o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja (Uradni list RS, št. 20/11, 57/12 in 46/16; v nadaljnjem besedilu: zakon), 11. člen Uredbe o izvajanju ukrepov endogene regionalne politike (Uradni list RS, št. 16/13, 78/15, 46/19 in 63/23; v nadaljnjem besedilu: uredba) in Uredba o določitvi obmejnih problemskih območij (Uradni list RS, št. 22/11, 97/12, 24/15, 35/17, 101/20 in 112/22; v nadaljnjem besedilu: uredba o določitvi OPO).

Zakon v drugem odstavku 24. člena določa, da so obmejna problemska območja (v nadaljnjem besedilu: OPO) prednostna območja vseh razvojnih politik. Proračunski uporabniki upoštevajo obmejna problemska območja pri pripravi sektorskih programov in v razpisnih merilih javnih razpisov, ki jih izvajajo na območju cele države. Del finančnih sredstev namenijo za vlagatelje iz obmejnih problemskih območij ali določijo projektom iz teh območij dodatne točke pri izboru.

Uredba v tretjem odstavku 11. člena določa, da za uskladitev ciljev in osredotočenje resornih politik na obmejna problemska območja, v skladu z drugim odstavkom 24. člena zakona, pripravi ministrstvo, pristojno za regionalni razvoj (v nadaljnjem besedilu: ministrstvo), v sodelovanju z ministrstvi iz drugega odstavka 11. člena uredbe in regionalnimi razvojnimi agencijami (v nadaljnjem besedilu: RRA) štiriletni program razvojnih spodbud za obmejna problemska območja, ki ga sprejme vlada. Program vsebuje cilje, razvojne spodbude, finančni okvir ter način spremljanja programa. Pri pripravi programa se upoštevajo dolgoročne primerjalne prednosti in usmeritve razvojnih regij ter prispevek k doseganju ciljev razvojnih politik.

1.2. Izhodišča za področja ukrepanja resornih politik

Uredba v drugem odstavku 11. člena podrobneje določa, da pri dodeljevanju sredstev v skladu z drugim odstavkom 24. člena zakona proračunski uporabniki upoštevajo obmejna problemska območja zlasti na naslednjih področjih:

1. ministrstvo, pristojno za kmetijstvo, na področju ukrepov kmetijske politike;
2. ministrstvo, pristojno za ribištvo, na področju ukrepov politike ribištva;
3. ministrstvo, pristojno za gozdarstvo, na področju krepitev ekoloških in socialnih funkcij gozda, zlasti aktivnosti za povečevanje naravne vrstne sestave gozdov in prilagoditev rabe gozdov z namenom ohranjanja narave;
4. ministrstvo, pristojno za infrastrukturo, na področju urejanja prometne infrastrukture, spodbujanja ukrepov trajnostne mobilnosti (spodbujanje in pospeševanje rabe javnega prevoza, transferji in alternativne oblike mobilnosti, informiranje in promocija zelene mobilnosti, prometni režimi in parkiranje ter infrastruktura za umirjanje in upravljanje prometa, infrastruktura za kolesarje) ter energetske prenove objektov;
5. ministrstvo, pristojno za varstvo okolja, na področju blaženja posledic podnebnih sprememb, zlasti aktivnosti za zmanjševanje izpustov toplogrednih plinov in prilagajanje podnebnim spremembam, ter ohranjanja narave, zlasti aktivnosti, ki prispevajo k vzdrževanju dobrega naravovarstvenega stanja prostoživečih vrst, habitatnih tipov in naravnih vrednot;
6. ministrstvo, pristojno za upravljanje voda, na področju zagotavljanja ustrezne komunalne opremljenosti in druge gospodarske javne infrastrukture, zlasti aktivnosti za oskrbo s pitno vodo, odvajanje in čiščenje odpadnih in padavinskih voda;
7. ministrstvo, pristojno za ravnanje z odpadki, na področju zagotavljanja ustrezne komunalne opremljenosti in druge gospodarske javne infrastrukture, zlasti aktivnosti za ureditev infrastrukture za zbiranje odpadkov;
8. ministrstvo, pristojno za urejanje prostora, na področju spodbujanja urejanja stanovanjskega vprašanja mladih in mladih družin v skladu z državnim stanovanjskim programom ter vzdrževanja in ohranjanja značilne krajine, zlasti aktivnosti za ohranjanje krajinske pestrosti, krajinskih značilnosti, ki so pomembne za biotsko raznovrstnost, krajinskih vrednot in prepoznavnosti območja;
9. ministrstvo, pristojno za gospodarski razvoj, na področju ohranjanja in odpiranja delovnih mest, zlasti aktivnosti za ustvarjanje zelenih delovnih mest ter vključevanje dijakov in študentov v

- inovacijsko-podjetniška usposabljanja in lokalna podjetja, spodbujanja socialnega podjetništva in zadružništva, spodbujanja obrtnih, kulturnih in okoljsko primernih gospodarskih dejavnosti ter socialnih storitev, ki prispevajo k ohranjanju poseljenosti in preskrbi prebivalcev;
10. ministrstvo, pristojno za turizem, na področju spodbujanja turizma, zlasti aktivnosti za razvoj infrastrukture in turističnih produktov, ki omogočajo doživetja narave ob njenem ustreznem varstvu in jasno izražajo ekološko naravnost, aktivnosti za spodbujanje razvoja in promocije turističnih produktov z označbo porekla ali geografsko označbo oziroma povezanih z lokalno gastronomijo, izdelkov in storitev, povezanih z razvojem blagovnih znamk oziroma znakov kakovosti, aktivnosti v podporo drugim znamkam kakovosti in certifikacijskim sistemom, aktivnosti za razvoj in promocijo tematskih in kolesarski poti ter aktivnosti, povezanih z infrastrukturo gorskega turizma, kot je označevanje in urejanje planinskih poti;
 11. ministrstvo, pristojno za zdravje, na področju podpore nadstandardnemu razvoju družbenih dejavnosti, zlasti aktivnosti za izvajanje nujne medicinske pomoči na težko dostopnem območju ali območju, ki je oddaljeno od najbližje enote nujne medicinske pomoči (na primer helikopterski prevozi, mobilne enote, krepitve služb v času povečanega obiska);
 12. ministrstvo, pristojno za izobraževanje, na področju podpore nadstandardnemu razvoju družbenih dejavnosti, zlasti priznavanje nadstandardnih ur, programov in učiteljev v šolah in vrtcih, sofinanciranje šolskih prevozov iz odmaknjenih vasi;
 13. ministrstvo, pristojno za socialne zadeve, na področju podpore socialno varstvenih storitev v skladu z zakonom, ki ureja o socialno varstveno dejavnost, zlasti pa aktivnosti za opravljanje storitve pomoči na domu ter aktivnosti storitve institucionalnega varstva v varstvenih delovnih centrih, centrih za usposabljanje in domovih za starejše občane;
 14. ministrstvo, pristojno za javno upravo, na področju pokritosti območja z elektronskimi komunikacijami in na področju podpore nadstandardnemu izvajanju dostopa prebivalcev do storitev javne uprave;
 15. ministrstvo, pristojno za kulturo, na področju celostnega ohranjanja kulturne dediščine, zlasti aktivnosti za prenovo stavbnega fonda z ohranjeno lokalno stavbno tipologijo ter za obnovo in ohranitev planin.

Zakon v tretjem odstavku 24. člena določa, da se v okviru finančnih načrtov ministrstva in sklada, namenjenega spodbujanju skladnega regionalnega razvoja in razvoja podeželja (v nadaljnjem besedilu: sklad), za obmejna problemska območja pripravijo posebni ukrepi in sheme državnih pomoči na področjih:

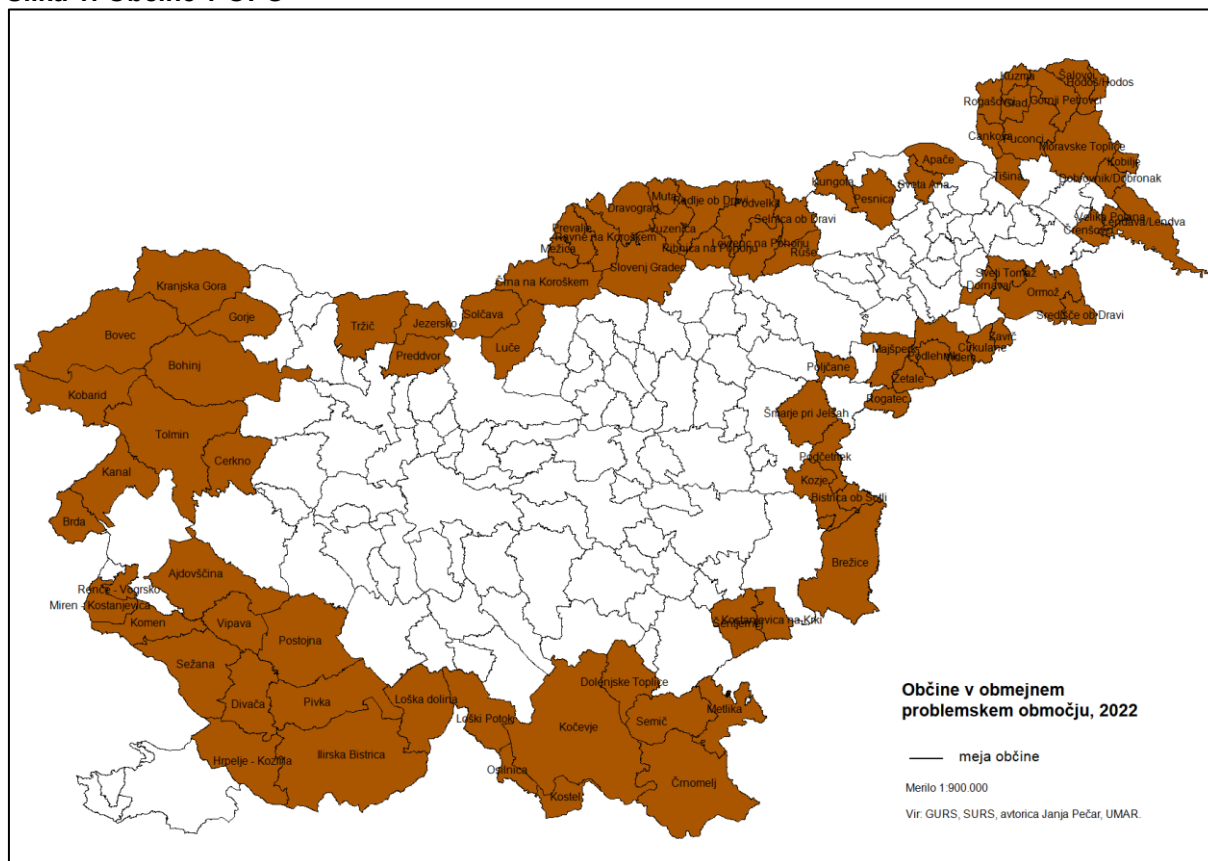
- priprave razvojnih projektov in krepitve razvojnega menedžmenta ter
- ustvarjanja novih delovnih mest s spodbujanjem investicij podjetij.

1.3. Obmejna problemska območja

Skladno s prvim odstavkom 24. člena zakona obsegajo obmejna problemska območja obmejne občine in občine, ki neposredno mejijo na obmejne občine. Obmejne občine po tem zakonu so občine, v katerih več kakor 50 odstotkov prebivalcev živi v 10-kilometrskem obmejnem pasu in ki imajo primanjkljaj delovnih mest ter podpovprečno gostoto poselitve. Pri občinah, ki neposredno mejijo na obmejne občine, se kot merilo za vključitev v obmejna problemska območja upošteva več kot 45 minutna povprečna dostopnost do najbližjega priključka avtoceste ali hitre ceste ali visok delež površine vključene v območje Nature 2000. Med obmejna problemska območja se uvrščajo tudi občine, ki imajo koeficient razvitosti občin po zakonu, ki ureja financiranje občin, manjši od 0,90, če mejijo na obmejne občine ali občine, ki neposredno mejijo na obmejne občine.

Uredba o določitvi OPO natančneje določi merila za določitev obmejnih problemskih območij in občine, ki izpolnjujejo ta merila. Ob upoštevanju razpoložljivih podatkov o vrednostih meril se med obmejna problemska območja uvršča naslednjih 86 občin (slika 1): Ajdovščina, Apače, Bistrica ob Sotli, Bohinj, Bovec, Brda, Brežice, Cankova, Cerklje, Cirkulane, Črenšovci, Črna na Koroškem, Črnomelj, Divača, Dobrovnik, Dolenjske Toplice, Dornava, Dravograd, Gorje, Gornji Petrovci, Grad, Hodoš, Hrpelje - Kozina, Ilirska Bistrica, Jezersko, Kanal, Kobarid, Kobilje, Kočevje, Komen, Kostanjevica na Krki, Kostel, Kozje, Kranjska Gora, Kungota, Kuzma, Lendava, Loška dolina, Loški Potok, Lovrenc na Pohorju, Luče, Majšperk, Metlika, Mežica, Miren - Kostanjevica, Moravske Toplice, Muta, Ormož, Osilnica, Pesnica, Pivka, Podčetrtek, Podlehnik, Podvelka, Poljčane, Postojna, Preddvor, Prevalje, Puconci, Radlje ob Dravi, Ravne na Koroškem, Renče - Vogrsko, Ribnica na Pohorju, Rogašovci, Rogatec, Ruše, Selnica ob Dravi, Semič, Sežana, Slovenj Gradec, Solčava, Središče ob Dravi, Sveta Ana, Sveti Tomaž, Šalovci, Šentjernej, Šmarje pri Jelšah, Tišina, Tolmin, Trzin, Velika Polana, Videm, Vipava, Vuzenica, Zavrč in Žetale.

Slika 1: Občine v OPO

Vir: Janja Pečar, UMAR.

Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo vsaki dve leti preverja vrednosti meril iz te uredbe in ob spremembah podatkov, ki narekujejo drugačno uvrstitev občin med obmejna problemska območja, pripravi predlog spremembe te uredbe. Najnovejše razpoložljive podatke o vrednostih meril iz uredbe o določitvi OPO pripravi Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj (v nadaljnjem besedilu: UMAR) na poziv ministrstva.

1.4. Ciljni raziskovani projekt: Medresorsko usklajeno spodbujanje razvoja v obmejnih problematskih območjih

Skladno z določili 43. člena Zakon o raziskovalni in razvojni dejavnosti (Uradni list RS, št. 22/06 – uradno prečiščeno besedilo, 61/06–ZDru-1, 112/07, 9/11, 57/12–ZPOP-1A, 21/18–ZNOrg in 9/19) in Pravilnika o spremembah in dopolnitvah Pravilnika o Ciljnih raziskovalnih programih (CRP) (Uradni list RS, št. 43/11 in 6/12) je bil na podlagi Javnega razpisa za izbiro raziskovalnih projektov Ciljnega raziskovalnega programa »CRP 2019« v letu 2019, odobren raziskovalni projekt: »Medresorsko usklajeno spodbujanje razvoja v obmejnih problematskih območjih«, šifra: V6-1945, v izvedbi Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti (ZRC SAZU) s partnerji, v obdobju 2019–2021 (v nadaljnjem besedilu: raziskovalni projekt).

Kot izhaja iz opisa projektne naloge Medresorsko usklajeno spodbujanje razvoja v obmejnih problematskih območjih je zaradi geografske lege in majhnosti države kar 93 občin od 212 v 10-km obmejnem pasu (Pečar, 2017). Večina obmejnih območij v Sloveniji ima neugodne naravne in družbene razmere, povezane z dostopnostjo, depopulacijo, reliefnimi oblikami (gorska območja) in režimi varovanja prostora. Posledično smo na obmejnih problematskih območjih priča neugodnim demografskim gibanjem, nizki stopnji izobrazbe, kar tudi povzroča nizko osebno mobilnost in pomanjkanje usposobljenih ljudi, pomanjkanju delovnih mest, kar se kaže v dolgoročni brezposelnosti ter neskladju na trgu dela, slabi prometni dostopnosti, zapiranju

trgovinskih in bančnih poslovalnic in v zadnjih letih tudi ukinjanju storitev splošnega in splošnega gospodarskega pomena, kar krepi centralizacijo Slovenije (Nared 2016). Posledično je kar 85 občin (podatek pred letom 2020) skladno z zakonom opredeljenih kot obmejna problemska območja. Pokrivajo slabo polovico slovenskega ozemlja, na kateri prebiva dobra petina vseh prebivalcev Slovenije. Nezanemarljiva je tudi njihova gospodarska vloga, saj tam deluje 12,2 % gospodarskih družb, ki zaposlujejo 12,1 % zaposlenih v gospodarskih družbah (podatki za 2013 in 2014) (Medresorsko usklajeno spodbujanje razvoja v obmejnih problemskih območjih, 2019).

Tako obseg obmejnih območij, delež tam živečega prebivalstva, pa tudi delež tamkajšnjih gospodarskih družb in delovnih mest nakazujejo na to, da so ta območja z vidika kohezivnosti državnega ozemlja in gospodarskega razvoja pomembna, zato je treba izoblikovati celovit program spodbujanja razvoja obmejnih problemskih območij ter tako zagotoviti njihov gospodarski razvoj in večjo konkurenčnost, socialno kohezijo ter trajnostni razvoj. Po mnenju Rodriguez-Pose (2019) je namreč blagostanje najbolj razvitih krajev odvisno od blagostanja zapostavljenih krajev. Zato potrebujemo boljšo in ne več ali manj javne politike.

Raziskovalni projekt obravnava razvoj obmejnih problemskih območij. Osredotoča se zlasti na področja, ki so bila doslej v preučevanju obmejnih območij zapostavljena, to je njihov gospodarski in upravni vidik, ter pristopa celostno k iskanju alternativnih, celovitih in medsebojno usklajenih sistemskih rešitev. Naslavljalna kakovost življenja/bivanja, dostopnost do storitev splošnega in splošnega gospodarskega pomena, demografske spremembe, trajnostni razvoj in trajnostno mobilnost, čezmejno sodelovanje, celoten razvojni oziroma sistemski okvir spodbujanja razvoja posameznih območij.

Osnovna cilja raziskovalnega projekta sta:

1. predlog razvojne tipologije občin v obmejnih problemskih območjih, izhajajoče iz obstoječe opredelitve problemskih obmejnih območij in
2. priprava usmeritev in proučitev omejitev programskega pristopa pri načrtovanju ukrepov za razvoj različnih tipov obmejnih problemskih območij.

Na podlagi izsledkov in izkušenj z dosedanjim izvajanjem regionalne politike in spodbujanja razvoja problemskih območij raziskovalni projekt predlaga tipologijo občin v obmejnih problemskih območjih, ki je osnova za pripravo predloga celovitega sistema spodbujanja razvoja obmejnih problemskih območij. Predlog sistema opredeljuje različne oblike naslavljanja problematike spodbujanja razvoja problemskih območij (npr. več-nivojsko in več-sektorsko spodbujanje razvoja problemskih obmejnih območij: teritorialni dialog, medsektorsko sodelovanje, analiza in predlog ustreznih politik in mehanizmov ter instrumentov). Na tej podlagi je opredeljen nabor kratkoročnih ukrepov za spodbujanje razvoja obmejnih problemskih območij.

Cilj raziskovalnega projekta je prav tako predlagati srednjeročne ukrepe, kjer bo predstavljena sistemska rešitev za obmejna problemska območja po načelih več-sektorskega in več-nivojskega upravljanja, vključujoč srednje in dolgoročne strateške usmeritve, ter oblikovati predloge za dopolnitev normativnega okvirja programskega spodbujanja obmejnih problemskih območij (sprememba ZSRR-2 in podzakonskih aktov).

1.5. Priprava in sprejemanje programa

Program se pripravi časovno usklajeno s pripravo njegove ključne strokovne podlage, raziskovalnega projekta, katerega namen je predlagati ukrepe za pripravo programa. Prav tako se pripravi časovno usklajeno s strateškim in programskim načrtovanjem razvojnih politik na nacionalnem nivoju, ki se je z odložitvijo priprave državnega programa razvojnih politik in srednjeročne fiskalne strategije ter posledično z odložitvijo razvojnih usmeritev resorjev, in dodatno zaradi javnozdravstvene krize COVID-19, intenzivno pričelo šele s pripravo programskih dokumentov politike okrevanja in odpornosti evropske skupnosti 2021–2026, evropske kohezijske politike 2021–2027 in regionalnih razvojnih programov za obdobje 2021–2027.

Skladno s tretjim odstavkom 11. člena uredbe program razvojnih spodbud za obmejna problemska območja v obdobju 2022-2025 pripravi ministrstvo v sodelovanju z ministrstvi iz drugega odstavka 11. člena uredbe in RRA.

Identifikacije razvojnih izzivov, analitične podlage, cilji in nameni, kakor tudi predlogi ukrepov so smiselno povzeti iz aktualnih ugotovitev raziskovalnega projekta ter nadgrajeni v procesu priprave in usklajevanja programa z različnimi vključenimi deležniki na nacionalni, regionalni in lokalni ravni.

Priprava programa poteka fazno in hkrati na različnih ravneh:

- Pregled empiričnih podatkov o izvedenih ukrepih na obmejnih problemskih območjih in problemskih območjih z visoko brezposelnostjo ter o izvedenih nacionalnih ukrepih, ki so upoštevali določila 24. člena zakona, da so obmejna problemska območja prednostna območja vseh razvojnih politik. Osnova so ukrepi, ki so se izvajali v okviru ukrepov za problemska območja, tako obmejna problemska območja, kakor tudi problemska območja z visoko brezposelnostjo, vključno s programi spodbujanja konkurenčnosti problemskih območij z visoko brezposelnostjo (Pomurje, Maribor s širšo okolico, Pokolpje, Območje občin Hrastnik, Radeče in Trbovlje). Posamezni izvedeni ukrepi na nacionalni ravni so upoštevali določila 24. člena zakona, da so obmejna problemska območja prednostna območja vseh razvojnih politik, in so bodisi del finančnih sredstev namenili za vlagatelje iz obmejnih problemskih območij, bodisi določili projektom iz teh območij dodatne točke pri izboru. Ukrepi v okviru programov konkurenčnosti na problemskih območjih in drugi posamezni ukrepi, ki so spodbujali razvoj na obmejnih problemskih območjih so se izkazali kot učinkoviti in bi jih bilo smiselno nadaljevati oz. nadgraditi v okviru priprave aktualnega programa.
- Pregled in analiza ukrepov, ki jih predlaga strokovna skupina v okviru raziskovalnega projekta in usklajevanje z različnimi vključenimi deležniki na nacionalni, regionalni oz. lokalni ravni. Opravi se ocena predlaganih ukrepov iz vidika naslavljanja razvojnih vrzeli na obmejnih problemskih območjih in njihove izvedljivosti, ter diskusija z različnimi deležniki z namenom umeščanja posameznih ukrepov, znotraj pristojnosti posameznega resornega ministrstva, v program:
 - Regionalne razvojne agencije, ki so zadolžene za pripravo regionalnih razvojnih programov in območnih razvojnih programov, v katerih je obravnavano razvojno načrtovanje tudi na OPO, usklajeno obravnavajo tudi pripravo programa razvojnih spodbud za obmejna problemska območja in predlagajo rešitve razvojnih izzivov na OPO ter koordinirajo proces usklajevanja z lokalno ravni. Usklajenost regionalnih razvojnih programov s programom razvojnih spodbud za obmejna problemska območja preverjajo skrbniki regij.
 - Prav tako pristojna resorna ministrstva obravnavajo vsebino programa, predlaganih ukrepov iz njihovega delovnega področja, tako iz vsebinskega vidika, kakor tudi iz vidika možnih virov financiranja in izvedljivosti. Predlagajo morebitne dodatne rešitve identificiranih izzivov OPO, morebitne potrebne reforme zakonodaje in uvedbe dodatnih ukrepov.

Cilj programa je določiti nabor izvedljivih ukrepov in projektov, ki imajo realno podlago za financiranje in izvedbo. Program po medresorski uskladitvi potrdi Vlada RS in je strokovna podlaga za izvedbo v programu navedenih ukrepov in ciljev. Pravno podlago za izvedbo konkretnih postopkov dodelitev sredstev, kot na primer javnih razpisov, predstavljajo veljavni predpisi.

2. Prikaz stanja in razvojnih izzivov, tipologija razvitosti in opredelitev različnih teritorialnih ravni razvojnega načrtovanja na obmejnih problemskih območjih

2.1. Prikaz stanja in razvojni izzivi obmejnih problemskih območij

Soočanje z razvojnimi izzivi obmejnih problemskih območij je eden izmed prioritarnih ciljev regionalne politike. Gradivo UMAR, Cilji regionalne politike Slovenije v obdobju 2021–2027, analizira razvojne izzive OPO in opredeljuje specifični cilj Ohranjanje poseljenosti in razvojne vitalnosti problemskih območij v okviru tretjega splošnega cilja regionalne politike: Zmanjšanje regionalnih razvojnih razlik in razlik znotraj regij.

OPO so poseben razvojni tip območij v okviru specifičnega cilja ohranjanja poseljenosti in razvojne vitalnosti problemskih območij (Pečar, 2020). Njihov razvoj je rezultat delovanja številnih med seboj povezanih dejavnikov, ki vplivajo na različno stopnjo razvitosti. Kljub prizadevanjem za pospešitev njihovega razvoja, ki potekajo že od sredine 70. let 20. stoletja, še vedno razvojno zaostajajo.

Demografska gibanja so na OPO zaskrbljujoča. Po zadnjih razpoložljivih podatkih iz marca 2020 je med OPO 90 občin, kjer živi dobra petina prebivalcev (22,7 %) in obsegajo skoraj polovico (49,1 %) ozemlja Slovenije. Delež prebivalcev, ki živi na OPO se je v letu 2019 skrčil za 1,5 o. t. v primerjavi z letom 2008, medtem ko se je delež prebivalcev v ostalem delu Slovenije, ki ga v tem primeru imenujemo notranjost Slovenije, povečal za 4,8 o. t. (v Sloveniji pa za 3,3 %). Najbolj zaskrbljujoče je, da se zmanjšuje predvsem delež mladega prebivalstva. Od leta 2008 se je na OPO število mladih med 15. in 29. letom starosti skrčilo za 30 %, kar je za tretjino več kot v notranjosti Slovenije. To je posledica migracij prebivalstva v ostale regije Slovenije in v tujino ter nizke rodnosti. Na OPO v pretežni meri ostaja ostarelo prebivalstvo, kar je slabo izhodišče za njihov nadaljnji razvoj. Zaradi relativno redke poselitve je tudi ekonomika storitvenih dejavnosti slaba, kar vodi do zmanjševanja dostopnosti do storitev, kot so poštna, zdravstvena in finančne storitve, storitve javne uprave, pa tudi storitve specifične za gospodarstvo (Kušar, 2019).

Preglednica 1: Prebivalstvo in poseljenost v Sloveniji

	2008	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2008-2019
Prebivalstvo skupaj (v 1000)									
OPO ¹	482	481	478	477	476	475	474	475	-1,4
Notranjost Slovenije	1.540	1.578	1.583	1.586	1.588	1.591	1.596	1.614	4,8
Slovenija skupaj	2.023	2.059	2.062	2.063	2.064	2.066	2.070	2.089	3,3
Prebivalstvo 15-29 let (v 1000)									
OPO ¹	92	78	74	72	70	68	66	65	-29,5
Notranjost Slovenije	305	272	266	259	253	247	243	245	-19,6
Slovenija skupaj	397	350	340	331	323	315	309	310	-21,9
Gostota poseljenosti (preb./km ²)									
OPO ¹	48	48	48	48	48	48	48	48	-1
Notranjost Slovenije	149	153	153	154	154	154	155	156	7
Slovenija skupaj	100	102	102	102	102	102	102	103	3

Vir: UMAR: SURS, preračuni UMAR

Opomba: Preračuni so narejeni na število občin v OPO po zadnjih razpoložljivih podatkih iz marca 2020.

Tudi gospodarski kazalniki na OPO so pretežno slabši od slovenskega povprečja. Ob zmanjševanju prebivalstva, se število delovnih mest zmanjšuje še hitreje. Med leti 2009 in 2019 se je njihovo število zmanjšalo za 3,8 %, medtem ko je v istem obdobju v notranjosti Slovenije poraslo za 5,8 % (v celotni Sloveniji pa za 4,2 %). Stopnja delovne aktivnosti se je v tem obdobju sicer zvišala, saj se je število brezposelnih zmanjšalo skoraj za 30 %. Obenem se je zmanjšala tudi stopnja registrirane brezposelnosti, a še vedno presega slovensko povprečje. V letu 2018 je na OPO delovala dobra desetina slovenskih

gospodarskih družb v katerih je bila zaposlena tudi dobra desetina delavcev. Večinoma so izvozno usmerjene, saj so več kot polovico prihodkov ustvarili na tujem trgu. Vendar je bila ustvarjena dodana vrednost na zaposlenega za okoli 15 % nižja kot v notranjosti Slovenije oziroma v slovenskem povprečju. Tudi plače na zaposlenega so bile za okoli 10 % nižje. Pozitiven trend je pa bilo zaznati v turistični dejavnosti, saj se je število turistov povečevalo. Vendar bo kriza, ki bo sledila pandemiji Covid-19, najbolj prizadela prav to dejavnost. Slabše možnosti za zaposlitev spodbujajo odseljevanje, predvsem mladih, ki ne najdejo ustrezne zaposlitve. Tako je večina občin v OPO zmerno do pretežno bivalnih s primanjkljajem delovnih mest nad tam živečim delovno aktivnim prebivalstvom. Zato je ključnega pomena za razvoj in napredek obmejnih območij zagotovitev zadostnega števila delovnih mest.

Nadaljnji razvoj OPO bo odvisen od ohranjanja vitalnosti teh območij. Razvojne razlike obstajajo tudi znotraj OPO. Kažejo se v raznolikosti fizično-geografskih danostih in z njimi povezanimi omejitvami, kot tudi v demografskih značilnostih in gospodarskem razvoju, zato je univerzalna obravnava OPO neprimerna (Kušar, 2018). Spodbujanje njihovega nadaljnega razvoja in uresničevanje cilja ohranjanja poselitve je potrebno razumeti v smislu ohranjanja vitalnosti teh območij ob upoštevanju njihovih notranjih razlik. Temu bo potrebno prilagoditi ukrepe, obenem pa izkoristiti prednosti in priložnosti OPO. Prav različni fizično-geografski dejavniki, ki so na nek način omejitveni dejavniki, so privlačni za turiste in lahko postanejo pomembni nosilci razvoja tudi ob spremembah, ki bodo po pandemiji Covid-19 vplivale na turistično dejavnost. Razvojni potencial predstavljajo trajnostno naravnane dejavnosti in večja izraba obnovljivih virov energije. Na razvoj OPO vpliva tudi privlačnost regionalnih središč preko meje. Ti imajo ob odsotnosti ustrezno razvite mreže središčnih naselij pomembno vlogo tako za oskrbo kot tudi za zaposlitev. Perifernost, slabšo dostopnost ter pomanjkanje storitev splošnega pomena lahko izboljša sodobna informacijska in komunikacijska infrastruktura, ki lahko deloma nadomesti tudi pomanjkanje delovnih mest z delom na daljavo. Ovira za večjo uporabo tovrstne infrastrukture je ponekod zelo slaba pokritost s širokopasovnim internetom (Kušar, 2018). Zaradi demografskih trendov pa bodo poseben izziv prihodnjega razvoja tudi ukrepi dolgožive družbe, ki bodo morali biti prilagojeni posebnostim OPO.

Obmejna območja so občutljiva na migracijske pritiske in grožnje večjega števila nezakonitega prehoda migrantov, zato je vzdrževanje varnosti državne in zunanje meje Evropske unije ter preprečevanje nezakonitih migracij ena od temeljnih in prednostnih nalog slovenske policije (4. strateški cilj srednjeročnega načrta policije). Toda učinkovitost in uspešnost dela policije na tem področju bo odvisna tudi od sodelovanja z obmejnimi regijami in tamkajšnjim prebivalstvom.

2.2. Tipologija razvitosti občin v obmejnih problemskih območjih

Znotraj obmejnih problemskih območij obstajajo velike razlike v razvitosti, ogroženosti in razvojnih možnostih posameznih obmejnih problemskih območij. Razlike so opredeljene s tipologijo razvitosti občin v obmejnih problemskih območjih, ki je podrobneje opredeljena v raziskovalnem projektu.

Razvojni izzivi občin v OPO so določeni s pomočjo tipologije razvitosti, tako da so za vsako občino v vseh štirih tipih preverjene vrednosti posameznih izbranih kazalnikov v vseh treh skupinah kazalnikov (kazalniki ogroženosti, kazalniki razvitosti in kazalniki razvojnih možnosti). Uporabljen je enak nabor kazalnikov kot je določen z Uredbo o metodologiji za določitev razvitosti občin (2019).

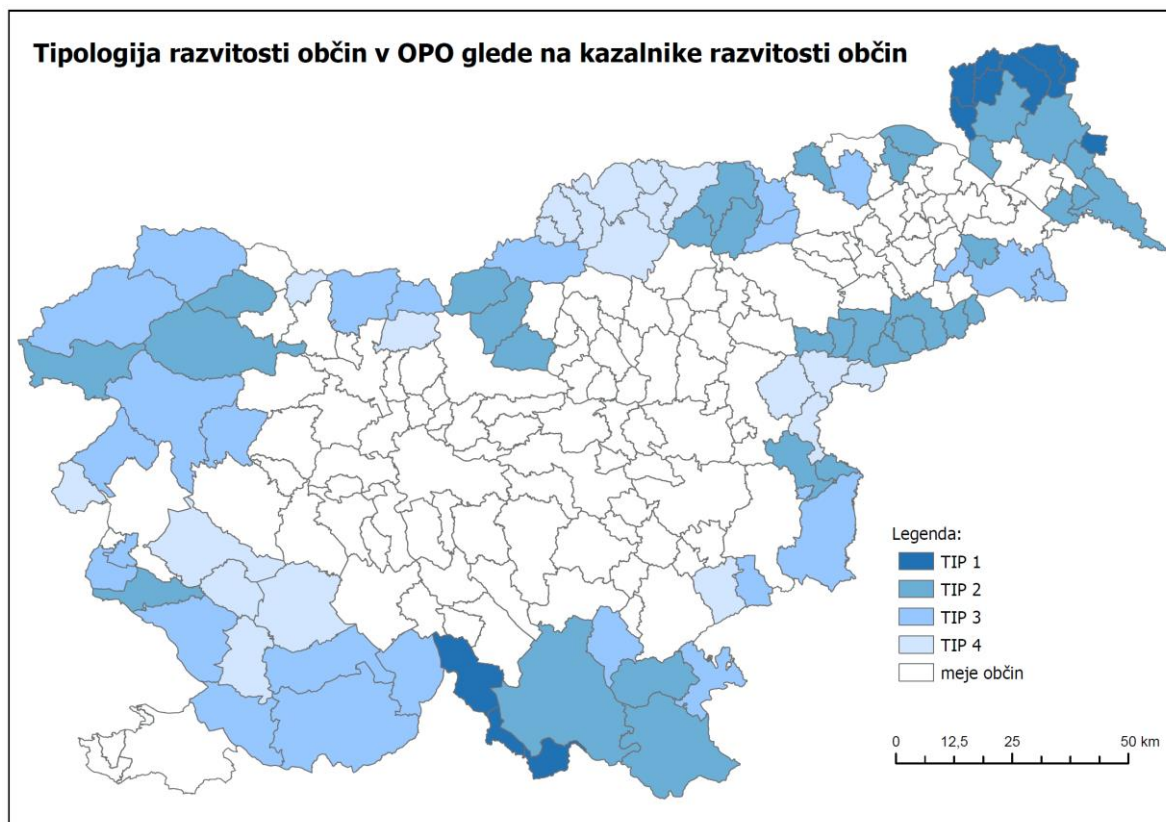
Dodatno so preverjene tudi vrednosti drugih kazalnikov razvojnih možnosti, ki so razdeljeni v štiri skupine (kakovost bivanja, demografija, dostopnost in gospodarski razvoj). Posamezne vrste kazalnikov, ki so podlaga za opredelitev tipologije razvitosti obmejnih problemskih območij ter sama metodologija, so podrobneje predstavljene v raziskovalnem projektu in hkrati predstavljajo ključne kazalnike za spremljanje splošnih ciljev tega programa.

Opredeljeno tipologijo občin v OPO na podlagi izbranih kazalnikov, v raziskovalnem projektu potrjuje tudi kvalitativna analiza, izvedena na podlagi vprašalnikov občinam OPO in z vključitvijo regionalnih razvojnih agencij v raziskovalni projekt.

Tipologija občin v OPO glede na vse kazalnike razvitosti občin pokaže dokaj veliko homogenost občin glede na lego ob mejah s sosednjimi državami. Tako so na zahodnem in severnem delu Slovenije, na meji z Italijo in Avstrijo, »bolj« razvite občine, medtem, ko so na jugu in vzhodu občine tudi znotraj občin v

območjih OPO bistveno slabše razvite. Najbolj izrazit primanjkljaj imajo občine v SV delu Slovenije, pridružuje pa se jim še nekaj občin v Pokolpju.

Slika 2: Tipologija razvitosti občin v OPO glede na kazalnike razvitosti občin ob sprejemu programa

Vir: raziskovalni projekt

Podrobnejši vpogled v razvrstitev občin po posameznih skupinah kazalnikov pokaže razlike po kazalnikih razvitosti, ogroženosti in razvojnih možnosti. Tako so občine v zahodnem delu Slovenije (Primorska) po kazalnikih razvojnih možnosti med najšibkejšimi, medtem ko so po kazalnikih ogroženosti med najmanj ogroženimi občinami v OPO in po kazalnikih razvitosti med srednje razvitimi občinami v OPO. Slika po posameznem kazalniku je še bolj nazorna in omogoča poglobljen vpogled v stanje posamezne občine z vidika razvitosti občin v OPO (prilogi 1 in 2 v raziskovalnem projektu).

Tipologija je zasnovana v štirih homogenih skupinah po prevladujočem razvrščanju občin v posamezni skupini kazalnikov in opredeljuje naslednje tipe občin v OPO:

- TIP 1: zelo šibek gospodarski razvoj in zelo majhne razvojne možnosti. V TIP 1 so uvrščene naslednje občine (skupaj 11): Hodoš, Gornji Petrovci, Šalovci, Osilnica, Ročašovci, Kuzma, Grad, Cankova, Kobilje, Loški Potok in Kostel;
- TIP 2: šibek gospodarski razvoj in majhne razvojne možnosti. V TIP 2 so uvrščene naslednje občine (skupaj 34): Ribnica na Pohorju, Črenšovci, Tišina, Cirkulane, Kozje, Lovrenc na Pohorju, Podlehnik, Velika Polana, Bistrica ob Sotli, Sveti Tomaž, Majšperk, Videm, Zavrč, Apače, Puconci, Podvelka, Kungota, Moravske Toplice, Komen, Solčava, Kobarid, Luče, Poljčane, Črnomelj, Sveta Ana, Žetale, Gorje, Lendava, Dobrovnik, Kočevje, Semič, Bohinj. Izločeni občini s spremembo uredbe o določitvi OPO v letu 2022: Makole in Gornji Grad.
- TIP 3: zmeren gospodarski razvoj in zmerne razvojne možnosti. V TIP 3 so uvrščene naslednje občine (skupaj 25): Pesnica, Selnica ob Dravi, Ormož, Dornava, Miren - Kostanjevica, Brežice, Kanal, Središče ob Dravi, Metlika, Jezersko, Pivka, Renče - Vogrsko, Loška dolina, Kostanjevica na Krki, Cerkno, Dolenjske Toplice, Tržič, Ruše, Bovec, Ilirska Bistrica, Kranjska Gora, Sežana, Hrpelje - Kozina, Črna na Koroškem in Tolmin;

- TIP 4: Boljši gospodarski razvoj in boljše razvojne možnosti. V TIP 4 so uvrščene naslednje občine (skupaj 20): Rogatec, Divača, Šentjernej, Preddvor, Ajdovščina, Vipava, Brda, Dravograd, Šmarje pri Jelšah, Podčetrtek, Vuzenica, Muta, Prevalje, Radlje ob Dravi, Ravne na Koroškem, Mežica, Postojna in Slovenj Gradec. Izločeni občini s spremembo uredbe o določitvi OPO v letu 2022: Žirovnica in Rogaška Slatina.

V vseh tipih se občine spopadajo z gospodarskimi izzivi, predvsem nizkim številom poslovnih subjektov na 1000 prebivalcev, vendar so med občinami še vedno precejšnje razlike v gospodarski moči. Smo pa bili tudi v letu 2021 priča zapiranju obratov posameznih podjetij (npr. Adient v Slovenj Gradcu, Safilo v Ormožu) potem ko smo bili v zadnjih desetih letih priča zapiranju številnih obratov (npr. Prevent, Danfoss Compressors, Mura), kakor tudi pozitivnih premikov (npr. investicija Yaskawe v Kočevju). Veliko škode je pandemija Covid-19 povzročila tudi v turizmu, ki je zelo pomemben za razvoj nekaterih občin v OPO. Ugotavljamo, da je večina občin v OPO dobro opremljenih z gospodarskimi conami.

Razvojni izzivi na področju razvitosti občin:

- V tipu 1 izstopajo po najslabših vrednostih vsi trije kazalniki razvitosti.
- V tipu 2 izstopata predvsem nizka vrednost BDV (bruto dodana vrednost na zaposlenega) in nizko število delovnih mest na število delovno aktivnega prebivalstva. V večini občin je s tem povezana tudi nizka dohodnina na prebivalca.
- V tipih 3 in 4 pa noben od kazalnikov razvitosti posebej ne izstopa po nizkih vrednostih.
- V vseh štirih tipih je izrazit razvojni izziv nizko število poslovnih subjektov na 1000 prebivalcev, v Tipu 1 in 2 pa tudi visoka stopnja brezposelnih med mladimi.

Razvojni izzivi na področju ogroženosti občin:

- V tipu 1 so najbolj izraziti razvojni kazalniki na področju demografije, saj izstopajo kazalniki visok indeks staranja, nizek indeks rasti prebivalstva, nizek delež prebivalstva z višjo ali visoko izobrazbo ter nizka stopnja delovne aktivnosti. Zaskrbljujoč je tudi delež prekomerno hranjenih mladostnikov, saj ta kaže tudi na višjo stopnjo revščine ali vsaj nizke dohodke prebivalstva. V tipu 1 je prisoten tudi velik delež selitev, kar pa ni povezano z drugimi kazalniki, povezanimi z poselitvijo (npr. število naselij z manj kot 5 prebivalci, število izdanih gradbenih dovoljenj, število prebivalcev, ki živijo na poplavno ogroženih območjih).
- V tipu 2 med kazalniki ogroženosti še najbolj izstopa visoka brezposelnost, medtem ko v tipih 3 in 4 ne izstopa noben od kazalnikov ogroženosti.

Razvojni izzivi na področju razvojnih možnosti občin:

- V tipu 1 je prisoten velik delež območij Natura 2000 in malo priključkov na javno kanalizacijo. Hkrati se kaže visok delež občin s slabšo dostopnostjo do širokopasovnih internetnih povezav.
- Tudi v tipu 2 se kaže velik delež območij Natura 2000 in slaba opremljenost z javno kanalizacijo v skoraj polovici od vseh občin v tem tipu.
- V ostalih treh tipih na področju razvojnih možnosti so večji razvojni izzivi manj zaznavni, z izjemo tipa 4, kjer se je presenetljivo pokazala v tretjini občin slaba dostopnost do AC priključkov.
- Razen že omenjenih, se v vseh tipih občin glede dostopnosti do storitev in povezav pojavljajo le posamezni izzivi.

Preglednica 2: Razvojni izzivi občin v OPO glede na tipologijo razvitosti

TIP 1: ZELO ŠIBEK GOSPODARSKI RAZVOJ IN ZELO MAJHNE RAZVOJNE MOŽNOSTI		
RAZVITOST	OGROŽENOST	RAZVOJNE MOŽNOSTI
<p>Prevladujejo občine z najnižjim BDV na zaposlenega in z najnižjo dohodnino na prebivalca. V petih od 11 občin v tem tipu je slaba tudi vrednost kazalnika števila delovnih mest na število delovno aktivnega prebivalstva.</p> <p>K slabši razvitosti dodatno pripomoreta visoka stopnja brezposelnosti med mladimi in najnižje število poslovnih subjektov na 1000 prebivalcev med vsemi občinami v OPO.</p>	<p>V občinah prevladuje visok indeks staranja ter nizka stopnja delovne aktivnosti.</p> <p>Podobno se kaže v skupini demografskih kazalnikov, kjer prevladuje nizek indeks rasti prebivalstva, visok delež selitev in nizek delež prebivalcev z višjo ali visoko izobrazbo.</p> <p>Večja ogroženost se kaže tudi v najvišjem deležu prekomerno hranjenih mladostnikov v vseh občinah tega tipa (razen v Osilnici in Kostelu). Po drugi strani pa v teh občinah ni visoke stopnje obsojenih.</p>	<p>Prisoten je zelo velik delež območij NATURA 2000, hkrati pa so te občine najslabše opremljene z javno kanalizacijo.</p> <p>Nizka poseljenost v teh občinah ne predstavlja posebnega razvojnega izziva. Le v dveh občinah je izpostavljeno nizko število izdanih gradbenih dovoljenj.</p> <p>K slabšim razvojnim možnostim pripomore tudi slabša dostopnost do širokopasovnih internetnih povezav ter nekaterih storitev kot sta poštna poslovalnica in bankomat, medtem, ko je dostopnost do postajališča JPP in državnega cestnega omrežja dokaj zadovoljujoča. Prav tako dostopnost do urgentnega centra in lekarne. Le občina Osilnica ima najslabšo dostopnost med vsemi občinami v OPO po vseh izbranih kazalnikih.</p>
TIP 2: ŠIBEK GOSPODARSKI RAZVOJ IN MAJHNE RAZVOJNE MOŽNOSTI		
RAZVITOST	OGROŽENOST	RAZVOJNE MOŽNOSTI
<p>Tudi v tem tipu prevladujejo občine z najnižjim BDV na zaposlenega. Poleg tega pa je v teh občinah majhno tudi število delovnih mest na število delovno aktivnega prebivalstva, medtem ko je nizka dohodnina na prebivalstva izpostavljena le v šestih od 34 občin v tem tipu.</p> <p>Enako kot v Tipu 1 k slabši razvitosti dodatno pripomoreta visoka stopnja brezposelnosti med mladimi in najnižje število poslovnih subjektov na 1000 prebivalcev med vsemi občinami v OPO. Vendar so ti kazalniki slabši le v tretjini občin v Tipu 2.</p>	<p>Zanimivo je, da v tem tipu noben od kazalnikov ogroženosti ne izstopa. Prav tako ne izstopa kazalnik stopnja delovne aktivnosti na območju občine. Le ena občina izkazuje nizko stopnjo delovne aktivnosti in sedem občin visoko stopnjo brezposelnosti.</p> <p>Ko najizrazitejša pomanjkljivost tega tipa se kaže nizek delež prebivalcev z višjo ali visoko izobrazbo (v devetih od 34 občin). Prav tako se le v posameznih občinah tega tipa kaže visok delež selitev. Le v eni občini pa je problematično tudi število naselij z manj kot petimi prebivalci.</p> <p>Tudi kazalniki kakovosti bivanja ne kažejo izrazito nizkih vrednosti, vendar se v nekaterih občinah še vedno pojavlja visok delež prekomerno hranjenih mladostnikov. Glede na ostale kazalnike je pričakovano nizka vrednost kazalnika števila izdanih gradbenih dovoljenj. V nekaterih občinah se kot izziv kaže tudi število prebivalstva na poplavnih območjih.</p>	<p>Le v tretjini občin v Tipu 2 sta med slabšimi razvojnimi možnostmi še vedno izpostavljeni majhno število priključkov na javno kanalizacijo in velik delež območij NATURA 2000.</p> <p>Najizraziteje pomanjkanje se kaže v slabi dostopnosti do širokopasovnih internetnih povezav, vendar še to le v šestih od 34 občin v tem tipu. Dostopnost do ostalih storitev, postajališč JPP sli državnega cestnega omrežja pa je izražena le v posameznih občinah tega tipa.</p>
TIP 3: ZMEREN GOSPODARSKI RAZVOJ IN ZMERNE RAZVOJNE MOŽNOSTI		

RAZVITOST	OGROŽENOST	RAZVOJNE MOŽNOSTI
<p>V tej skupini kazalniki BDV na 1000 prebivalcev, osnovna dohodnine na prebivalca občine in število delovnih mest na število delovno aktivnega prebivalstva ne izkazuje najnižjih vrednosti med vsemi občinami v OPO. Kažejo se le kot izjeme v posameznih občinah.</p> <p>Najmočnejši razvojni izziv tega tipa je nizko število poslovnih subjektov na 1000 prebivalcev, saj so najnižje vrednosti tega kazalnika prisotne v 31 od 34 občin. Le v občini Ruše je prisotna še visoka brezposelnost med mladimi.</p>	<p>Noben od kazalnikov ogroženosti ne izstopa. Le v občinah Bovec in Kranjska Gora pa visok indeks staranja.</p> <p>Poleg tega se kaže tudi visok delež selitev (v sedmih od 25 občin) ter posamezno nizek delež prebivalstva z visoko ali višjo izobrazbo ter nizek indeks rasti prebivalstva prav tako v občinah Bovec in Kranjska Gora.</p> <p>Tudi v tem tipu se še najpogosteje pojavlja nizka vrednost kazalnika števila izdanih gradbenih dovoljenj (sedem od 25 občin), ostali kazalniki pa predstavljajo razvojni izziv le v posamičnih občinah (visok delež prebivalstva na poplavnih območjih v petih od 25 občin).</p>	<p>V tem tipu ni posebno izstopajočega razvojnega izziva. Posamično se pojavi le velik delež območij Nature 2000 občine Miren-Kostanjevica, Bovec in Sežana in le primerih občin Renče Vogrsko, Cerkno in Hrpelje-Kozina tudi malo priključkov na javno kanalizacijo.</p> <p>Kazalniki dostopnosti v tem tipu ne predstavljajo močnega razvojnega izziva, saj se le v redkih primerih pojavljajo nizke vrednosti kazalnikov dostopnosti do urgentnega centra, poštne poslovalnice, bankomata in / ali postajališča JPP.</p>

TIP 4: BOLJŠI GOSPODARSKI RAZVOJ IN BOLJŠE RAZVOJNE MOŽNOSTI

RAZVITOST	OGROŽENOST	RAZVOJNE MOŽNOSTI
<p>Kazalniki razvitosti v tem tipu ne izkazujejo nizkih vrednosti glede na ostale občine (in tipe občin) v OPO. Izjema je le občina Žirovnica z nizkim številom delovnih mest na število delovno aktivnega prebivalstva.</p> <p>Kljub temu pa se tudi v tem tipu spopadajo z razvojnimi izzivi nizkega števila poslovnih subjektov na 1000 prebivalcev, saj le v treh od 20 občin vrednosti tega kazalnika niso najnižje.</p>	<p>V tem tipu noben od kazalnikov ogroženosti ne izkazuje najslabših vrednosti.</p> <p>Kaže se le visok delež selitev kar v polovici od vseh občin tega tipa. Hkrati se v nekaterih občinah kaže tudi nizka vrednost kazalnika števila izdanih gradbenih dovoljenj.</p> <p>Presenetljiv je podatek, da se v tem tipu pojavlja najvišje število občin z velikim številom obsojenih na 1000 prebivalcev, ki pa je še vedno relativno nizko (1/4 vseh občin tega tipa).</p>	<p>V tem tipu noben od kazalnikov razvojnih možnosti ne izkazuje najslabših vrednosti.</p> <p>Presenetljivo pa je v tem tipu kar v tretjina občin s slabo dostopnostjo do AC priključka, medtem ko ostali kazalniki dostopnosti izkazujejo najnižje vrednosti le v posameznih občinah. Posebnost tega tipa je tudi, da se v občini Radlje ob Dravi kažejo najslabše vrednosti kazalnikov dostopnosti na petih področjih, medtem ko je v vseh ostalih občinah le posamičen kazalnik dostopnosti z najslabšo vrednostjo.</p>

Vir: raziskovalni projekt

Na podlagi tipologije razvitosti občin v OPO je mogoče:

- izpostaviti bistvene probleme posameznega tipa OPO in
- predlagati področja, ki jih je treba najbolj razvojno spodbujati v posameznem tipu OPO, ter
- tabelarično prikazati vsako občino po tipu in skupini kazalnikov s poudarjenimi vsebinskimi področji, na katerih so občine najbolj upravičene do ukrepov za spodbujanje nadaljnega razvoja (preglednice v prilogi raziskovalnega projekta).

V procesu priprave programa se vključeni deležniki pri obravnavi vsebine ukrepov opredelijo tudi do tipa OPO, za katerega je posamezen ukrep primeren, oziroma za vsak posamezen tip OPO obravnavajo najprimernejše ukrepe zanj.

2.3. Izzivi in razvojno načrtovanje na različnih teritorialnih ravneh

Skladno z gradivom UMAR Cilji regionalne politike Slovenije v obdobju 2021–2027 ima regionalna politika v programskem obdobju 2021–2027 štiri splošne cilje, s katerimi bo krepila razvojne moči regij na podlagi lastnih razvojnih potencialov in globalnih priložnosti. Usmerjeni so na:

- izboljšanje kakovosti življenja v vseh regijah,
- razvojno dohitevanje evropskih regij,
- zmanjšanje regionalnih razvojnih razlik in
- mednarodno medregionalno povezovanje in sodelovanje.

Razvojno načrtovanje poteka na več različnih teritorialnih ravneh. In sicer na ravni kohezijskih regij, razvojnih regij, na ravni območjih območnih razvojnih partnerstev, ki so vzpostavljena znotraj regij, na ravni območij CLLD - lokalnega razvoja, ki ga vodi skupnost, mednarodnega teritorialnega sodelovanja in drugih ravneh. Posamezne teritorialne ravni pripravljajo skupne strategije in razvojne programe in na izvedbeni ravni načrtujejo izvedbo skupnih ukrepov in projektov.

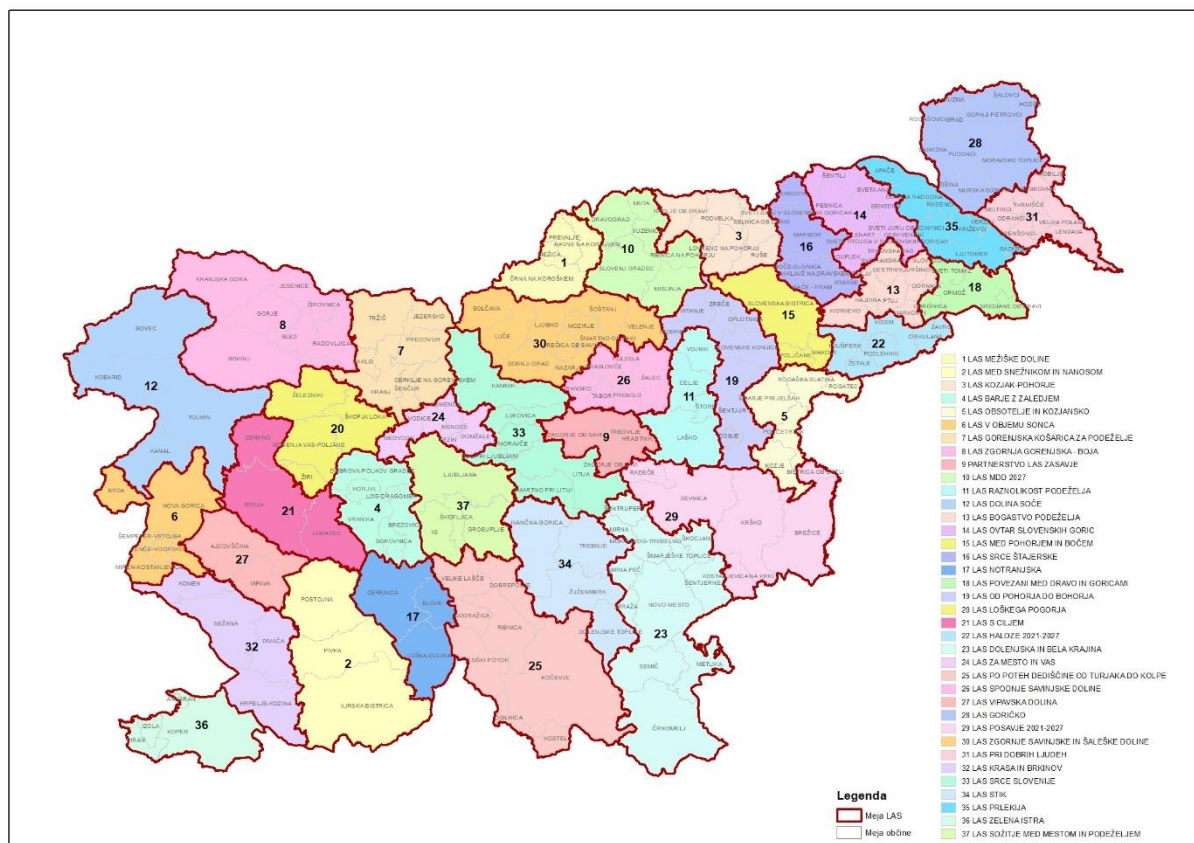
Temeljna funkcionalna teritorialna enota za načrtovanje regionalne politike in izvajanje nalog regionalnega razvoja je razvojna regija, ki jo v enovito zaključeno prostorsko celoto združujejo poselitveni, gospodarski, infrastrukturni in naravni sistemi ter na kateri je mogoče zagotoviti interesno sodelovanje razvojnih partnerjev. Razvojni izzivi in razvojni cilji v regiji ter instrumenti in ocene virov za njihovo uresničevanje se določijo z regionalnimi razvojnimi programi.

Skladno z zakonom se lahko na sklenjenem območju več občin v eni ali več regijah oblikuje območno razvojno partnerstvo, ki v sodelovanju z regionalnimi razvojnimi agencijami pripravi območni razvojni program. Območni razvojni programi podrobneje opredeljujejo razvojne izziva in cilje na določenem območju.

Za izvajanje kohezijske politike EU in opravljanje drugih skupnih nalog, povezanih z razvojem, ki jih sporazumno določijo občine in država, se razvojne regije povezujejo v kohezijske regije. Slovenija je razdeljena na dve kohezijski regiji Zahodno Slovenijo in Vzhodno Slovenijo. Obe kohezijski regiji sta sprejeli strateška izhodišča razvoja. Na ravni kohezijskih regij se sprejemajo izvedbeni dokumenti evropske kohezijske politike.

Okvir za izvajanje teritorialnih pristopov na pobudi "od spodaj navzgor", tako z vidika opredelitve (funkcionalnih) teritorialnih enot kot z vidika upravljanja se opredeli v okviru programiranja evropske skupne kmetijske politike za razvoj podeželja in ribištva ter evropske kohezijske politike za programsko obdobje. V okviru instrumenta lokalni razvoj, ki ga vodi skupnost – CLLD, se pripravljajo strategije lokalnega razvoja in izvedbeni programi ter ukrepi na teritorialnih ravneh območjih LAS - lokalnih akcijskih skupin.

Slika 3: Območja LAS - lokalnih akcijskih skupin v okviru CLLD skupnost

Vir: Lokalne akcijske skupine v Sloveniji 2023-2027, 2024

Kot je bilo ugotovljeno v predhodnem poglavju se skladno z metodologijo ugotavljanja razlik znotraj obmejnih problemskih območij OPO delijo na različne teritorialne ravni, in sicer na 4 tipe OPO, pri čemer posamezen tip OPO ne predstavlja nujno teritorialno homogene, enovito zaključene prostorske celote območja.

V kolikor predpostavimo potencialno učinkovitost diferenciranega naslavljanja ukrepov in projektov za posamezne tipe OPO, je potrebno upoštevati skupno razvojno načrtovanje po različnih, zgoraj navedenih teritorialnih ravneh, in pri opredeljevanju ukrepov in projektov iz posameznih vsebinskih področij upoštevati vplivna območja občin, ki so udeležena v skupnem razvojnem načrtovanju, oz. katerih območja so upravičena za učinkovito ukrepanje na posameznem območju OPO. Vplivna območja, ki se nahajajo znotraj OPO, se lahko določijo na ravni vsakega posameznega konkretnega ukrepa in projekta.

3. Splošni in specifični cilji obmejnih problemskih območij ter predlogi ukrepov na podlagi raziskovalnega projekta in usklajevanj različnih razvojnih politik

3.1. Strategija, splošni in specifični cilji ter predlogi ukrepov programa

V skladu z osrednjim ciljem Strategije razvoja Slovenije 2030 zagotoviti kakovostno življenje za vse, so vizija regionalnega razvoja Slovenije dinamične in ustvarjalne regije z lastno identiteto (prepoznavne, specializirane) in učinkovito upravljane ter sposobne zaznavati in izkoriščati globalne razvojne priložnosti. Z ukrepi razvojne podpore države bodo regijska žarišča brezposelnosti prestrukturirana in odpravljena, obmejna problemska območja pa bodo ohranila poseljenost in razvojno vitalnost.

Gradivo cilji, usmeritve in instrumenti regionalne politike (2019) ter strateška izhodišča prostorskega razvoja za pripravo regionalnih razvojnih programov 2021–2027 navaja, v okviru tretjega splošnega cilja regionalne politike – zmanjšanje regionalnih razvojnih razlik, specifični cilj Ohranjanje poseljenosti in razvojne vitalnosti problemskih območij. Cilj ohranjanja poselitve gre razumeti v smislu ohranjanja vitalnosti teh območij. Prebivalcem se mora, kljub višjim stroškom, zagotavljati primerne življenjske pogoje, dostop do storitev splošnega pomena in delovna mesta na domu ali v neposredni bližini.

Raziskovalni projekt na podlagi podrobne analize opredeli sledeča tematska področja oz. cilje državne intervencije na obmejnih problemskih območjih:

1. Izboljšanje kakovosti bivanja,
2. Izboljšanje prometne dostopnosti,
3. Izboljšanje dostopnosti do storitev,
4. Izboljšanje gospodarskega stanja,
5. Izboljšanje demografskega stanja.

Pri petem tematskem cilju raziskovalni projekt ne predlaga posebnih ukrepov, saj bodo ukrepi na ostalih štirih tematskih področjih pozitivno vplivali na to tematsko področje. Slabo demografsko stanje je v pretežni meri posledica in ne razlog.

Nadalje raziskovalni projekt opredeljuje specifične cilje in ukrepe. Za doseganje splošnih ciljev predlogi ukrepov naslavlajo specifične cilje posameznega splošnega cilja.

Splošni cilj Izboljšanje kakovosti bivanja dosegamo z opredeljenimi ukrepi v nadaljevanju v okviru sledečih specifičnih ciljev:

- Izboljšanje stanja okolja in infrastrukture,
- Zagotavljanje osnovnih bivalnih pogojev,
- Krepitev storitev trajne oskrbe in omejevanje socialne izključenosti,
- Izboljšanje zdravstvenega stanja prebivalstva na oz. nad povprečje RS.

Splošni cilj Izboljšanje prometne dostopnosti dosegamo z opredeljenimi ukrepi v nadaljevanju v okviru sledečih specifičnih ciljev:

- Cestna infrastruktura,
- Izboljšanje javnega potniškega prometa,
- Povezovanje prostorskega in prometnega načrtovanja na ravni občine/regije.

Splošni cilj programa Izboljšanje dostopnosti do storitev dosegamo z opredeljenimi ukrepi v nadaljevanju v okviru sledečih specifičnih ciljev:

- Dostopnost do storitev
- IKT infrastruktura

Splošni cilj programa Izboljšanje gospodarskega stanja dosegamo z opredeljenimi ukrepi v nadaljevanju v okviru sledečih specifičnih ciljev:

- Spodbujanje investicij podjetij in ustvarjanje novih delovnih mest,
- Spodbujanje razvoja človeških virov,
- Spodbujanje socialnega podjetništva in združništva,
- Spodbujanje domačih in tujih investicij,
- Spodbujanje razvoja turizma.

Pri petem tematskem cilju raziskovalni projekt ne predlaga posebnih ukrepov, saj bodo ukrepi na ostalih štirih tematskih področjih pozitivno vplivali na to tematsko področje. Slabo demografsko stanje je v pretežni meri posledica in ne razlog.

Za spremljanje splošnega cilja Izboljšanje demografskega stanja se uporabljajo demografski kazalniki, ki so uporabljeni v metodologiji tipologije razvitosti občin v OPO.

Pri pripravi ukrepov in projektov se skladno z različnimi teritorialnimi pristopi upošteva tudi razvojno načrtovanje na različnih ravneh, opredeljenih v predhodnem poglavju. Do predlogov ukrepov raziskovalnega projekta se opredelijo pristojna resorna ministrstva in regije oz. lokalno okolje. Predlogi ukrepov so na podlagi dobre prakse izvajanja in usklajevanja z različni deležniki, z relevantnimi ministri, regijami oz. z lokalnim okoljem, nadgrajeni z namenom natančne identifikacije potrebnih korakov za doseganje ciljev programa.

Predlagani ukrepi imajo različne oblike:

1. Ukrepi, ki jih je mogoče izvesti v skladu z obstoječo zakonodajo,
2. Sprememba zakonodaje.

Prav tako lahko ukrepe delimo v 2 skupini:

1. Ukrepi, ki so izrecno namenjeni OPO. Pri tem bi bili posamezni ukrepi namenjeni različnim skupinam občin, v skladu s predlagano tipologijo,
2. Prednostno usmerjanje javnih ukrepov, kjer imajo OPO prednostno obravnavo (dodatne točke, druge ugodnosti,...).

Na podlagi usklajevanja predlogov ukrepov je potrebno pripraviti celovit program razvojnih spodbud za obmejna problemska območja, ki bo vključeval medresorsko usklajene ukrepe s področja resornih politik, ki dosegajo splošne in specifične cilje programa in so pomembni za ohranjanje, oživitve in spodbujanje razvoja obmejnih problemskih območij.

3.2. Analiza usklajevanj strokovnih predlogov ukrepov za doseganje splošnih in specifičnih ciljev programa

Strokovni predlogi ukrepov raziskovalnega projekta so se v letih 2021 in 2022 usklajevali s pristojnimi resornimi ministri ter regionalnim in lokalnim nivojem, z ministri pa ponovno v letu 2023. Usklajevanje in njegovi rezultati so proces, ki je odvisen od številnih raznolikih dejavnikov, kot so priprava ukrepov v okviru nacionalnih sektorskih politik, evropske kohezijske politike in politike okrevanja in odpornosti ter priprava konkretnih projektov, ki naslavlja izzive OPO s strani pristojnih resornih ministrstev in regionalnega ter lokalnega nivoja.

Predlogi ukrepov raziskovalnega projekta, s pomočjo katerih je bila:

- predstavljena sistemska rešitev za obmejna problemska območja po načelih več-sektorskega in več-nivojskega upravljanja, vključujoč srednje in dolgoročne strateške usmeritve, ter
- predlagana dopolnitev normativnega okolja programskega spodbujanja obmejnih problemskih območij,

so bili v procesu predhodnega medresorskega usklajevanja in usklajevanja od spodaj navzgor z različnimi vključenimi deležniki na nacionalni, regionalni in lokalni ravni vsebinsko dopolnjeni in nadgrajeni iz vidika različnih razvojnih politik. V preglednici navajamo nazive predlogov ukrepov, ki so bili predmet usklajevanja.

Preglednica 3: Ukrepi, ki so bili predmet usklajevanja v obdobju pred sprejemom programa v letu 2022

Naziv cilja, specifičnega cilja, ukrepa, projekta, aktivnosti,...	Tip OPO, območje izvajanja (1, 2, 3, 4)	Pristojnost, izvajalec (ministrstva, izvajalski organi)
Splošni cilj: IZBOLJŠANJE KAKOVOSTI BIVANJA		
Specifični cilj: Izboljšanje stanja okolja in infrastrukture		
Ukrep: Izgradnja in rekonstrukcija vodovodne infrastrukture		MOP
Ukrep: Izgradnja in rekonstrukcije kanalizacijske infrastrukture		MOP
Specifični cilj: Zagotavljanje osnovnih bivalnih pogojev		
Ukrep: Podpora reševanju stanovanjskega vprašanja		MOP, Stanovanjski sklad RS, MKGP
Specifični cilj: Krepitev storitev trajne oskrbe in omejevanje socialne izključenosti		
Ukrep: Programi dolgotrajne oskrbe oseb, ki potrebujejo tujo pomoč		MDDSZ
Specifični cilj: Izboljšanje zdravstvenega stanja prebivalstva na oz. nad povprečje RS		
Ukrep: Financiranje športne in rekreacijske infrastrukture		MIZŠ
Splošni cilj: IZBOLJŠANJE PROMETNE DOSTOPNOSTI		
Specifični cilj: Cestna infrastruktura		
Ukrep: Cestna infrastruktura		MZI
Specifični cilj: Izboljšanje javnega potniškega prometa		
Ukrep: Integracija posebnih (šolskih, delavskih) prevozov v javni potniški promet		MIZŠ, MZI
Ukrep: Sofinanciranje prevozov na klic		MZI
Ukrep: Sofinanciranje javnega prevoza za doseganje primerne pogostosti voženj (ki presegajo obstoječe standarde dostopnosti)		MZI
Ukrep: Podaljševanje linij javnega potniškega prometa z namenom izboljšanja dostopnosti do bližnjih središč znotraj države ali prek državne meje		MZI
Specifični cilj: Povezovanje prostorskega in prometnega načrtovanja na ravni občine/regije		
Ukrep: Povezovanje prostorskega in prometnega načrtovanja na ravni občine/regije		MOP, MZI
Specifični cilj: Spodbujanje trajnostne mobilnosti		
Ukrep: Izgradnja kolesarskih povezav v sklopu integralne turistične ponudbe		MZI, MGRT DT
Ukrep: Spodbujanje alternativnih oblik trajnostne mobilnosti		MZI
Ukrep: Souporaba avtomobila (car-sharing) na ravni vasi – Pilotni projekti		MZI, MGRT DT
Splošni cilj: IZBOLJŠANJE DOSTOPNOSTI DO STORITEV		
Specifični cilj: Dostopnost do storitev		
Ukrep: Krepitev storitev splošnega pomena		MJU, vsa ministrstva
Sofinanciranje investicij v vrtcih in osnovnem šolstvu	1, 2, 3, 4	MIZŠ
Ukrep: Krepitev oskrbnih storitev		MGRT DNT, vsa ministrstva
Ukrep: Enotni distribucijski centri (pilot)		MGRT DNT, vsa ministrstva
Specifični cilj 2.6: IKT infrastruktura		
Ukrep: IKT infrastruktura – izboljšanje pokritosti območij s širokopasovnim dostopom do interneta		MJU, MKGP

Podpora za širokopasovno infrastrukturo		MKGP
IKT infrastruktura		MJU
Splošni cilj: IZBOLJŠANJE GOSPODARSKEGA STANJA		
Specifični cilj: Spodbujanje investicij podjetij in ustvarjanje novih delovnih mest		
Ukrep: Spodbujanje začetnih investicij	1, 2, 3, 4	MGRT DRR
Sofinanciranje začetnih investicij in ustvarjanja novih delovnih mest na obmejnih problemskih območjih	1, 2, 3, 4	MGRT DRR
Spodbujanje začetnih investicij v vrednosti od 100.000 do 300.000 EUR na problemskih območjih v okviru Načrta za okrevanje in odpornost	1, 2, 3, 4	MGRT DRR
Spodbujanje začetnih investicij v vrednosti od 300.000 do 1.000.000 EUR na problemskih območjih v okviru Načrta za okrevanje in odpornost	1, 2, 3, 4	MGRT DRR
Spodbujanje investicij v vrednosti med 1-12 mio EUR v predelovalni dejavnostih, 0,5-3 mio EUR v storitvenih dejavnostih, 0,5-2 mio v okviru Načrta za okrevanje in odpornost	1, 2, 3, 4	MGRT DRR
Neposredne vloge za investicije v vrednosti nad 12 milijonov EUR v predelovalnih dejavnostih, 3 milijone EUR v storitvenih dejavnostih in 2 milijonov EUR v razvojno-raziskovalnih dejavnostih	1, 2, 3, 4	MGRT DRR
Ukrep: Subvencije za zagon in ponovni zagon podjetij	1, 2, 3, 4	MGRT DRR, SPS
Subvencije za zagon podjetij	1, 2, 3, 4	MGRT DRR, SPS
Subvencije za ponovni zagon podjetij	1, 2, 3, 4	MGRT DRR, SPS
Ukrep: Ugodni krediti	1, 2, 3, 4	MGRT DRR, DIPT, SPS, SRRS
Mikrokrediti	1, 2, 3, 4	MGRT DRR, SPS
Ugodni razvojni krediti	1, 2, 3, 4	MGRT DRR, SRRS
Ukrep: Garancije za zavarovanje bančnih kreditov s subvencijo obrestne mere	1, 2, 3, 4	MGRT DRR, SPS
Specifični cilj: Spodbujanje razvoja človeških virov		
Ukrep: Projektno sofinanciranje vključevanja diplomantov v delo na razvojnih projektih podjetij	1, 2	MGRT DRR, MIZŠ, ARRS
Ukrep: Regijska štipendijska shema	1, 2, 3, 4	MGRT, RRA, MDDSZ
Ukrep: Usposabljanje prebivalstva v OPO za uspešno in zdravo življenje		MIZŠ, MZ
Specifični cilj: Spodbujanje socialnega podjetništva in združništva		
Ukrep: Spodbujanje socialnega podjetništva		
Javni razpisi za spodbujanje socialnega podjetništva v OPO	1, 2, 3, 4	MGRT DRR, SRRS, SPS
Javno naročilno/povabilo - komunikacijska strategija osveščanja o pomenu socialnega podjetništva	1, 2, 3, 4	MGRT DRR
Javni razpisi Mentorske sheme za socialna podjetja	1, 2, 3, 4	MGRT DRR, SRRS, SPS
Ukrep: Spodbujanje združništva		MKGP
Specifični cilj: Podporno okolje za podjetništvo in promocija OPO za spodbujanje gospodarskega razvoja		
Ukrep: Izgradnja in širitev poslovnih con	1, 2, 3, 4 (prednostno 1 in 2)	MGRT DRR
Ukrep: Zagotavljanje inovativnih ekosistemov ekonomsko-poslovne infrastrukture	1, 2, 3, 4	MGRT DRR
Ukrep: Podporne storitve subjektov inovativnega okolja	1, 2, 3, 4	MGRT DRR
Ukrep: Promocija obmejnih problemskih območij	1, 2, 3, 4	MGRT DRR
Specifični cilj: Spodbujanje razvoja turizma		
Ukrep: Spodbujanje razvoja turističnih produktov, storitev in izgradnje turistične infrastrukture		MGRT DT
Spodbujanje uvajanja okoljskih in trajnostnih znakov za turistične nastanitve in gostinske ponudnike		MGRT DT
Spodbujanje nadaljnjega trajnostnega razvoja turizma v vodilnih turističnih destinacijah in vseh 4 makrodestinacijah		MGRT DT
Razvoj in promocija novih, inovativnih, trajnostnih, integralnih turističnih produktov, vključno z izgradnjo manjkajoče turistične infrastrukture in razvojem turistične ponudbe ter ureditvijo javne turistične infrastrukture		MGRT DT

Investicije v turistične nastanitve višje kakovosti	MGRT DT
Ukrep: Uvajanje ukrepov snovne in energetske učinkovitosti v turizmu	MGRT DRR, DT

V preglednici 3 so navedeni raznoliki predlogi ukrepov, ki so bili predmet predhodnega usklajevanja. Razen ukrepov, ki so namenjeni neposredno podjetjem, lahko predstavljajo državno pomoč tudi sledeči ukrepi: Izgradnja in rekonstrukcija vodovodne infrastrukture, izgradnja in rekonstrukcije kanalizacijske infrastrukture, podpora reševanju stanovanjskega vprašanja, programi dolgotrajne oskrbe oseb in financiranje športne in rekreacijske infrastrukture, ali tudi drugi ukrepi.

Ministrstva in deležniki na regionalni oz. lokalni ravni so se različno odzivala. Ministrstva so večinoma predlagala vsebinske dopolnitve predlogov ukrepov iz vidika lastnih razvojnih politik, vendar ne na način da bi bilo mogoče predlagane in usklajevane ukrepe raziskovalnega projekta vključiti v program razvojnih spodbud za obmejna problemska območja, saj bodisi niso predlagala dodatnih sredstev za izvajanje ukrepa na OPO, bodisi niso predvidela dodatnih točk za OPO v merilih javnih razpisov, ali niso identificirala konkretnih in jasno opredeljenih aktivnosti ter izvajalcev za doseganje namenov posameznih ukrepov.

Ker je cilj programa določiti nabor izvedljivih ukrepov in projektov, ki imajo realno podlago za financiranje in izvedbo, so predmet programa in so v nadaljevanju predstavljene zgolj vsebine tistih predlogov ukrepov, ki jih je mogoče vključiti v program. Predlogi ukrepov z identifikacijo razvojnih izzivov, analitičnimi podlagami, cilji in nameni, aktivnostmi, izvajalci in drugimi elementi, ki so predmet programa, so smiselno predstavljeni v naslednjem poglavju.

Predloge ukrepov, ki jih ni bilo mogoče vključiti v program, bo mogoče ustrezno nadgraditi in v program vključiti ob njegovi naslednji spremembi oz. bo sprememba programa izvedena v primeru ugotovitve, da je posamezen predlog ukrepa naknadno oz. obdobjno mogoče vključiti v program.

Pri strokovnih predlogih ukrepov, kjer na nacionalni ravni ni prepoznana nujnost neposrednega ukrepanja na obmejnih problemskih območjih in je predvidena izvedba ukrepa tudi na nacionalni ravni, bo le-ta lahko imela učinke tudi v obmejnih problemskih območjih, v kolikor bodo ukrepi izvedeni v občinah, ki se uvrščajo med obmejna problemska območja.

Možnost namenitve dela finančnih sredstev za vlagatelje iz obmejnih problemskih območij ali določitve dodatnih točk pri izboru v merilih javnih razpisov za projekte iz teh območij obstaja kadarkoli neposredno na podlagi drugega odstavka 24. člena Zakona.

V postopku predhodnega medresorskega usklajevanja in usklajevanja z regionalno in lokalno ravniyo se je deležnike pozivalo k usklajevanju predlogov ukrepov programa. Deležniki so bili v letu 2021 pozvani večkrat, zato je postopek usklajevanja trajal dlje časa. Iz navedenega razloga in iz razloga, da se postopki programiranja evropske kohezijske politike za obdobje 2021–2027 časovno zamikajo ter posledično vse ostale razvojne politike na nacionalni in regionalni ravni, je smiselno pripraviti Program razvojnih spodbud za obmejna problemska območja za obdobje 2022–2025. Sprejem programa, ki bi vključeval aktualno proračunsko leto 2021, ne bi imelo vpliva na izvajanje ukrepov v letu 2021.

V letu 2023 je bilo po izvedenih sestankih na ravni državnih sekretarjev ministrstev izvedeno usklajevanje za predložitev dodatnih ukrepov medresorsko usklajenega ukrepanja. Glede na odzive ministrstev v letu 2023 in potrebo po spremembi programa se v letu 2024 pristopi k spremembi programa za uskladitev načrta z realizacijo in zagotovitvi pravnih podlag za izvajanje ukrepov, s katerimi se dosegajo cilji programa in ukrepanja na OPO.

V letu 2024 je ugotovljeno, da je zaradi izzivov občin izven urbanih območij, ki v okviru aktualnih programov Evropske skupnosti težje dostopajo do ugodnih virov sofinanciranja, s spremembo programa treba nasloviti njihove izzive po sofinanciranju in kreditiranju javne infrastrukture, ki sočasno pomeni izboljšanje stanja oskrbnih storitev oziroma doseganje ciljev kakovosti bivanja, dostopnosti do storitev in gospodarskega stanja na OPO.

Glede na to, da druga ministrstva večinoma ne zagotavljajo dodatnih virov financiranja izključno za OPO, se posamezni cilji programa ne dosegajo oziroma ni mogoče govoriti o medresorsko usklajenem ukrepanju. Z novimi ukrepi, ki zajemajo več vsebinskih področij in ciljev potrebnega ukrepanja na OPO, se s financiranjem javne infrastrukture ter aktiviranjem nekaterih drugih ukrepov programa želi nasloviti aktualne izzive na OPO z ukrepi, ki so nujni za ohranjanje poselitve in revitalizacijo OPO.

4. Usklajeni ukrepi in aktivnosti programa s kazalniki za doseganje ciljev ter spremljanje izvajanja programa

4.1. Usklajeni ukrepi in aktivnosti programa

Predmet programa razvojnih spodbud za obmejna problemska območja so usklajeni ukrepi in aktivnosti za doseganje ciljev programa na podlagi predlogov raziskovalnega programa in predlogov različnih deležnikov v procesu usklajevanja.

Usklajeni ukrepi in aktivnosti programa se bodo izvajali na dva načina:

1. Finančna sredstva oz. viri financiranja za ukrepe oz. aktivnosti, ki so izrecno namenjeni za obmejna problemska območja in
2. Dodatne točke pri izboru v merilih javnih razpisov za ukrepe oz. aktivnosti s prednostno usmeritvijo na obmejna problemska območja.

Usklajeni ukrepi in aktivnosti, ki so predmet programa, so podani v ločenih preglednicah. Njihovi podrobni opisi so podani v nadaljevanju.

Preglednica 4: Finančna konstrukcija programa - finančna sredstva oz. viri financiranja za ukrepe oz. aktivnosti, ki so izrecno namenjeni za problemska območja (v evrih)

Naziv cilja, specifičnega cilja, ukrepa, aktivnosti	Tip OPO, območje izvajanja (1, 2, 3, 4)	Pristojnost, izvajalec (ministrstva, izvajalski organi)	Vir (program, pp)	Bilanca (A/B)	2022	2023	2024	2025	Skupaj
Splošni cilj: IZBOLJŠANJE PROMETNE DOSTOPNOSTI							500.000	500.000	1.000.000
Specifični cilj: Cestna infrastruktura							500.000	500.000	1.000.000
Ukrep: Cestna infrastruktura							500.000	500.000	1.000.000
Ureditev povezovalnih poti Hodoš–Szalafői; Žitkovci-Bódeháza; Motvarjevci-Szentgyörgyvölgy med Republiko Slovenijo in Republiko Madžarsko ter na narodnostno mešanem območju v Prekmurju na ozemlju Republike Slovenije, ki se uvrščajo med obmejna problemska območja.	1, 2, 3, 4	MZI, DRSI	Proračun RS; 135010-Investicijsko vzdrževanje državnih cest; NRP št. 2431-17-0002 Posodobitev makadamskih vozišč	A			500.000	500.000	1.000.000
Splošni cilj: IZBOLJŠANJE GOSPODARSKEGA STANJA					14.734.548	23.856.490	51.760.710	39.579.251	129.931.000
Specifični cilj: Spodbujanje investicij podjetij in ustvarjanje novih delovnih mest					14.734.548	20.025.768	38.901.766	37.079.251	110.741.334
Ukrep: Spodbujanje začetnih investicij	1, 2, 3, 4				14.734.548	20.025.768	9.901.766	5.579.251	50.241.334
Sofinanciranje začetnih investicij in ustvarjanja novih delovnih mest na obmejnih problemskih območjih	1, 2, 3, 4	MKRR, SRRS	Proračun RS; 989110 - Dodatni ukrepi za problemska območja (leto 2022) in Proračun RS; 231881 - Dodatni ukrepi za problemska območja (leti 2024 in 2025)	A	10.000.000			1.355.366	11.355.366
Spodbujanje začetnih investicij v vrednosti od 100.000 do 300.000 EUR na problemskih območjih v okviru Načrta za okrevanje in odpornost: C3K9IC - Podpora za dekarbonizacijo, produktivnost in konkurenčnost podjetij	1, 2, 3, 4	MKRR, SPS	NG EU, NOO 2021-2026; 221479 - C3K9IC Investicije po ZSRR-2-SPS-NOO-MGRT	A	4.580.828	14.096.418			18.677.246
Spodbujanje začetnih investicij v vrednosti od 300.000 do 1.000.000 EUR na problemskih območjih v okviru Načrta za okrevanje in odpornost: C3K9IC - Podpora za dekarbonizacijo, produktivnost in konkurenčnost podjetij	1, 2, 3, 4	MKRR	NG EU, NOO 2021-2026; 221480 - C3K9IC Investicije po ZSRR-2-NOO-MGRT	A	153.720	4.791.158	4.454.782	1.414.692	10.814.353
Spodbujanje začetnih investicij v vrednosti od 300.000 do 1.000.000 EUR na problemskih območjih v okviru Načrta za okrevanje in odpornost: C3K9IC - Podpora za dekarbonizacijo, produktivnost in konkurenčnost podjetij	1, 2, 3, 4	MKRR, SRRS	NG EU, NOO 2021-2026; 230200 - C3K9IC Investicije po ZSRR-2-SRRS-NOO-MGRT-MKRR	A		1.138.192	5.446.984	2.809.193	9.394.369

Ukrep: Subvencije za zagon podjetij	1, 2, 3, 4	MKRR, SPS, SRRS	Proračun RS; 231881 - Dodatni ukrepi za problemska območja	A				1.500.000	1.500.000
Ukrep: Krediti za projekte podjetij	1, 2, 3, 4							29.000.000	30.000.000
Mikrokrediti, razvojni krediti za projekte podjetij	1, 2, 3, 4	MKRR, SPS	Sredstva v upravljanju SPS - Problemska območja					10.000.000	20.000.000
Mikrokrediti, razvojni krediti za projekte podjetij	1, 2, 3, 4	MKRR, SRRS	Proračun RS; 231862 – Povečanje namenskega premoženja SRRS	B	-			9.000.000	19.000.000
Mikrokrediti, razvojni krediti za projekte podjetij	1, 2, 3, 4	MKRR, SRRS	Sredstva v upravljanju SRRS - Problemska območja		-			10.000.000	20.000.000
Specifični cilj: Spodbujanje razvoja človeških virov								867.500	600.000
Ukrep: Projektno sofinanciranje vključevanja diplomantov v delo na razvojnih projektih podjetij	1, 2, 3, 4	MKRR, RRA	Proračun RS; 231881 - Dodatni ukrepi za problemska območja	A				867.500	1.467.500
Specifični cilj: Spodbujanje socialnega podjetništva in združništva								200.000	200.000
Ukrep: Spodbujanje socialnega podjetništva na obmejnih problemskih območjih	1, 2, 3, 4	MGTŠ	Proračun RS; PP231648 – Socialno podjetništvo, EP 2180-23-0006	A				200.000	400.000
Specifični cilj: Podporno okolje za podjetništvo in promocija OPO za spodbujanje gospodarskega razvoja								3.830.722	11.791.444
Ukrep: Izgradnja in širitev poslovnih con ter inkubatorjev	1, 2, 3, 4	MKRR	Proračun RS; 231881 - Dodatni ukrepi za problemska območja	A		3.642.595	11.591.444	1.500.000	16.734.039
Ukrep: Promocija obmejnih problemskih območij	1, 2, 3, 4	MKRR, RRA	Proračun RS; 231881 - Dodatni ukrepi za problemska območja	A		188.127	200.000	200.000	588.127
Specifični cilj: Spodbujanje razvoja turizma								4.500.000	4.500.000
Ukrep: Spodbujanje razvoja zasebnih turističnih nastanitev višje dodane vrednosti	1, 2, 3, 4	MKRR, MGTŠ, SRRS	Proračun RS; 231881 - Dodatni ukrepi za problemska območja	A				1.000.000	1.000.000
Ukrep: Izgradnja javne turistične infrastrukture	1, 2, 3, 4	MKRR, MGTŠ, SRRS	Proračun RS; 231881 - Dodatni ukrepi za problemska območja	A				3.500.000	3.500.000
Splošni cilj: IZBOLJŠANJE DEMOGRAFSKEGA STANJA								20.000.000	15.300.000
Ukrep: Revitalizacija objektov javne infrastrukture	1, 2, 3, 4	MKRR, SRRS	Proračun RS; 231881 - Dodatni ukrepi za problemska območja	A				5.300.000	5.300.000
Ukrep: Krediti za investicijske projekte v javno infrastrukturo	1, 2, 3, 4	MKRR, SRRS	Proračun RS; 231862 – Povečanje namenskega premoženja SRRS	B				20.000.000	30.000.000
(1) SKUPAJ proračun RS, A bilanca				A	10.000.000	3.830.722	13.358.944	15.655.366	42.845.032
(2) SKUPAJ proračun RS, EU viri, A bilanca				A	4.734.548	20.025.768	9.901.766	4.223.885	38.885.968
(3=1+2) SKUPAJ A bilanca				A	14.734.548	23.856.490	23.260.710	19.879.251	81.731.000

(4) SKUPAJ proračun RS, B bilanca				B			29.000.000	20.000.000	49.000.000
(5) SKUPAJ sredstva v upravljanju							20.000.000	20.000.000	40.000.000
(6=1+4) SKUPAJ proračun RS					10.000.000	3.830.722	42.358.944	35.655.366	91.845.032
(7=2) SKUPAJ proračun RS, EU viri					4.734.548	20.025.768	9.901.766	4.223.885	38.885.968
(8=3+4+5; 8=5+6+7) SKUPAJ					14.734.548	23.856.490	72.260.710	59.879.251	170.731.000

V aktualnem programu so finančna sredstva pretežno zagotovljena za izvedbo ukrepov v okviru splošnega cilja: Izboljšanje gospodarskega stanja.

Viri financiranja v finančni konstrukciji programa so načrtovani na podlagi proračuna RS ter razvojnih sredstev evropske skupnosti. Za umeščanje konkretnih ukrepov in projektov v državni proračun ter za njihovo izvedbo so odgovorna pristojna ministrstva.

Preglednica 5: Dodatne točke pri izboru v merilih javnih razpisov za ukrepe oziroma aktivnosti s prednostno usmeritvijo na obmejna problemska območja

Naziv cilja, specifičnega cilja, ukrepa, aktivnosti	Tip OPO, območje izvajanja (1, 2, 3, 4)	Pristojnost, izvajalec (ministrstva, izvajalski organi)	Dodatne točke pri izboru v merilih javnih razpisov (v %)
Splošni cilj: IZBOLJŠANJE DOSTOPNOSTI DO STORITEV			
Specifični cilj 2.6: IKT infrastruktura			
Ukrep: IKT infrastruktura – izboljšanje pokritosti območij s širokopasovnim dostopom do interneta			
IKT infrastruktura	1, 2, 3, 4	MDP	5%
Splošni cilj: IZBOLJŠANJE GOSPODARSKEGA STANJA			
Specifični cilj: Spodbujanje investicij podjetij in ustvarjanje novih delovnih mest			
Ukrep: Spodbujanje začetnih investicij			
Spodbujanje investicij v vrednosti 1–12 mio EUR v predelovalnih dejavnostih, 0,5–3 mio EUR v storitvenih dejavnostih, 0,5–2 mio EUR v okviru Načrta za okrevanje in odpornost: C3K9IC – Podpora za dekarbonizacijo, produktivnost in konkurenčnost podjetij	1, 2, 3, 4	MGTŠ, SPIRIT Slovenija	10%
Neposredne vloge za investicije v vrednosti nad 12 mio EUR v predelovalnih dejavnostih, 3 mio EUR v storitvenih dejavnostih in 2 mio EUR v razvojno-raziskovalnih dejavnostih	1, 2, 3, 4	MGTŠ, SPIRIT Slovenija	5%
Specifični cilj: Podporno okolje za podjetništvo in promocija OPO za spodbujanje gospodarskega razvoja			
Ukrep: Zagotavljanje inovativnih ekosistemov ekonomsko-poslovne infrastrukture v okviru Načrta za okrevanje in odpornost: C3K9ID			
Izvedba nacionalnih javnih razpisov s prednostno usmeritvijo na OPO z uporabo dodanih točk v merilih javnih razpisov za projekte z OPO neposredno na podlagi ZSRR-2 in Uredbe o izvajanju ukrepov endogene regionalne politike			
Javni razpis za izbor kulturnih projektov na področju nepremične kulturne dediščine in kulturnih projektov iz programa sanacije najbolj ogroženih in najpomembnejših kulturnih spomenikov v letih 2023 in 2024		MK	3,5%
Javni razpis za sofinanciranje vlaganj v javno in skupno turistično infrastrukturo in naravne znamenitosti v turističnih destinacijah (objavljen decembra 2022)		MGTŠ	5,0%
Javni razpis za izbor sofinanciranja investicij v obnovo večnamenskih športnih dvoran ali telovadnic in posodobitve ali vzpostavitev novih zunanjih športnih površin v letu 2023		MGTŠ	8,3%
Javni razpis za spodbujanje večje predelave lesa za hitrejši prehod v podnebno nevtravno družbo (NOO LES) (objavljen marca 2022)		MGTŠ	10,0%
Javni razpis za spodbujanje uvajanja okoljskih in trajnostnih znakov za ponudnike v gostinstvu in turizmu (objavljen marca 2022)		MGTŠ	4,1%
Javni razpis za spodbujanje uvajanja okoljskih in trajnostnih znakov za ponudnike v gostinstvu in turizmu 2023 (objavljen septembra 2023)		MGTŠ	6,0%
1. javni razpis za podintervencijo naložbe KMETIJ v okviru intervencije IRP02 naložbe v dvig produktivnosti in tehnološki razvoj, vključno z digitalizacijo kmetijskih gospodarstev za leto 2024 (objavljen junija 2024)		MKGP	2,5%

1. javni razpis za podintervencijo naložbe PRAVNIH OSEB in SAMOSTOJNIH PODJETNIKOV POSAMEZNIKOV v okviru intervencije IRP02 naložbe v dvig produktivnosti in tehnološki razvoj, vključno z digitalizacijo kmetijskih gospodarstev za leto 2024		MKGP	2,5%
1. Javni razpis za podintervencijo naložbe KMETIJ v okviru intervencije IRP16 naložbe v prilagoditev na podnebne spremembe pri trajnih nasadih za leto 2024 (objavljen junija 2024)		MKGP	2,0%
1. Javni razpis za podintervencijo naložbe PRAVNIH OSEB IN SAMOSTOJNIH PODJETNIKOV POSAMEZNIKOV v okviru intervencije IRP16 naložbe v prilagoditev na podnebne spremembe pri trajnih nasadih za leto 2024 (objavljen junija 2024)		MKGP	2,0%
1. javni razpis za intervencijo IRP17 naložbe v učinkovito rabo dušikovih gnojil (objava predvidena v avgustu 2024)		MKGP	5,0%
1. javni razpis za intervencijo IRP21 naložbe v nakup kmetijske mehanizacije in opreme za optimalno rabo hranil in trajnostno rabo FFS (objava predvidena v avgustu 2024)		MKGP	5,6%
1. Javni razpis za intervencijo IRP37 naložbe v nakup kmetijske mehanizacije za upravljanje travniških habitatov (objava predvidena v avgustu 2024)		MKGP	5,0%
Javni razpis za intervencijo podpora za vzpostavitev gospodarstev mladih kmetov za leto 2024		MKGP	3,8%

Predmet programa so tudi usklajeni ukrepi in aktivnosti s prednostno usmeritvijo na obmejna problemska območja, ki namenjajo dodatne točke pri izboru v merilih javnih razpisov. Uvrščenost tovrstnih ukrepov v program še ne pomeni, da so finančna sredstva za izvedbo le-teh zagotovljena in ne predstavljajo nastopa pravnih učinkov sofinanciranja iz sredstev državnega proračuna Republike Slovenije.

Višine sredstev, ki bodo na voljo za obmejna problemska območja, ni mogoče vnaprej predvideti, temveč je mogoče le spremljati realizacijo za obmejna problemska območja in učinkovitost izvajana ukrepa s prednostno usmeritvijo za obmejna problemska območja.

4.2. Kazalniki za doseganje ciljev ter spremljanje izvajanja programa

Splošen cilj programa do leta 2025 je ohranitev poseljenosti in razvojne vitalnosti obmejnih problemskih območij. Z usklajenimi ukrepi in aktivnostmi, ki so predmet tega programa, deloma dosegamo identificirane cilje na obmejnih problemskih območjih za ohranjanje poseljenosti in razvojne vitalnosti problemskih območij. Posredno se cilji dosegajo z izvajanjem nacionalnih sektorskih politik, evropske kohezijske politike in politike okrevanja in odpornosti ter drugih razvojnih politik, ki niso predmet tega programa.

Kazalniki za doseganje cilja ohranjanje poseljenosti in razvojne vitalnosti obmejnih problemskih območij ter podrobnejši splošni in specifični cilji na obmejnih problemskih območjih imajo strokovno podlago v raziskovalnem projektu in so izbrani za spremljanje posameznega splošnega cilja ukrepanja na obmejnih problemskih območjih.

Za spremljanje splošnega cilja Izboljšanje kakovosti bivanja se uporabljajo kazalniki kakovosti bivanja, ki so uporabljeni v metodologiji tipologije razvitosti občin v OPO.

Preglednica 6: Kazalniki merjenja splošnega cilja: Izboljšanje kakovosti bivanja

1. skupina: kazalniki kakovosti bivanja			
KB_01_OBS	obsojeni polnoletni in mladoletni na 1000 prebivalcev	SURS	2019
KB_02_POP	delež prebivalcev, ki živijo na poplavno ogroženih območjih	eVode, SURS	2018, 2019
KB_03_FDO	delež površine funkcionalno degradiranih območij v občini	UL FF (Lampič s sod.)	2020
KB_04_GRD	število izdanih gradbenih dovoljenj	SURS	povprečje 2015 - 2018
KB_05_POS (K9_POSEL)	poseljenost občine (km ² /preb.)	SURS	povprečje 2016 - 2019

KB_06_NAT (K7_NAT2000)	delež območij Natura 2000 v občini	MOP, SURS	2019
KB_07_JK (K8_OSKRB)	delež prebivalcev, ki imajo priključek na javno kanalizacijo	GURS	povprečje 2017-2018
KB_08_HRA	delež prekomerno hranjenih mladostnikov (6-14 let)	IJZ	povprečje 2014-2016

Vir: raziskovalni projekt

Za spremljanje splošnega cilja Izboljšanje prometne dostopnosti se uporabljajo kazalniki prometne dostopnosti iz nabora kazalnikov dostopnosti, ki so uporabljeni v metodologiji tipologije razvitosti občin v OPO.

Preglednica 7: Kazalniki merjenja splošnega cilja: Izboljšanje prometne dostopnosti

3. skupina: kazalniki dostopnosti

DO_01_INT	delež prebivalcev z internetnim priključkom prenosa podatkov nad 30 Mb/s	GURS, SURS	2020, 2019
DO_02_LEK	povprečna dostopnost najbližje lekarne	Lekarniška zbornica, SURS	2020, 2019
DO_03_NMP	povprečna dostopnost do najbližje nujne medicinske pomoči ali urgentnega centra	MZ	2018
DO_04_PT	povprečna dostopnost do najbližje poštne poslovalnice	Pošta Slovenije	2020
DO_05_ATM	povprečna dostopnost do najbližjega bankomata	Bankart	2018
DO_06_BUS	delež prebivalstva, ki je od najbližjega postajališča JPP oddaljen več kot 1000 m glede na vse prebivalce očine	MZI, GIAM	2019
DO_07_REG	dostopnost do regionalnega cestnega omrežja	GURS, ESRI	2020, 2019
DO_08_AC	dostopnost do AC priključka	Drobne, 2015	2015

Vir: raziskovalni projekt

Za spremljanje splošnega cilja Izboljšanje dostopnosti do storitev se uporabljajo kazalniki dostopnosti do storitev iz nabora kazalnikov dostopnosti, ki so uporabljeni v metodologiji tipologije razvitosti občin v OPO.

Preglednica 8: Kazalniki merjenja splošnega cilja: Izboljšanje dostopnosti do storitev

3. skupina: kazalniki dostopnosti

DO_01_INT	delež prebivalcev z internetnim priključkom prenosa podatkov nad 30 Mb/s	GURS, SURS	2020, 2019
DO_02_LEK	povprečna dostopnost najbližje lekarne	Lekarniška zbornica, SURS	2020, 2019
DO_03_NMP	povprečna dostopnost do najbližje nujne medicinske pomoči ali urgentnega centra	MZ	2018
DO_04_PT	povprečna dostopnost do najbližje poštne poslovalnice	Pošta Slovenije	2020
DO_05_ATM	povprečna dostopnost do najbližjega bankomata	Bankart	2018
DO_06_BUS	delež prebivalstva, ki je od najbližjega postajališča JPP oddaljen več kot 1000 m glede na vse prebivalce očine	MZI, GIAM	2019
DO_07_REG	dostopnost do regionalnega cestnega omrežja	GURS, ESRI	2020, 2019
DO_08_AC	dostopnost do AC priključka	Drobne, 2015	2015

Vir: raziskovalni projekt

Za spremljanje splošnega cilja Izboljšanje gospodarskega stanja se uporabljajo kazalniki gospodarskega razvoja, ki so uporabljeni v metodologiji tipologije razvitosti občin v OPO.

Preglednica 9: Kazalniki merjenja splošnega cilja: Izboljšanje gospodarskega stanja

4. skupina: Kazalniki gospodarskega razvoja			
GR_01_SUB	število poslovnih subjektov na 1000 prebivalcev	AJPES	2019
GR_02_BZM	stopnja registrirane brezposelnosti med mladimi	SURS	povprečje 2017-2020 (januar)
GR_03_BDV (K3_BDV)	bruto dodana vrednost gospodarskih družb na zaposlenega	AJPES	povprečje 2015 - 2018
GR_04_DOH (K1_DOH)	osnova za dohodnino na prebivalca občine	FURS; SURS	povprečje 2014 - 2017
GR_05_DM (K2_ST_DM)	število delovnih mest na število delovno aktivnega prebivalstva občine	SURS	povprečje 2015 - 2018
GR_06_DA (K6_DEL_AKT)	stopnja delovne aktivnosti na območju občine	SURS	povprečje 2015 - 2018

Vir: raziskovalni projekt

Preglednica 10: Kazalniki merjenja splošnega cilja: Izboljšanje demografskega stanja

2. skupina: demografski kazalniki			
DK_01_IRP	indeks rasti števila prebivalstva v desetletnem obdobju	SURS	2009-2019
DK_02_SEL	delež selitev prebivalstva po občinah	SURS	2009-2018 (srednja letna vrednost)
DK_03_STA (K4_IND_STA)	indeks staranja prebivalstva občine	SURS	povprečje 2016 - 2019
DK_04_VIS	delež prebivalcev z visoko in višjo izobrazbo	SURS	2019
DK_05_BRZ (K5_BREZ)	stopnja registrirane brezposelnosti na območju občine	SURS	povprečje 2015 - 2018
DK_06_NAS	delež naselij z manj kot 5 prebivalcev	SURS	2018

Vir: raziskovalni projekt

Doseganje cilja teritorialne kohezije vseh tipov obmejnih problemskih območij po izbranih kazalnikih ter približevanja njihovih vrednosti nacionalnemu povprečju se ugotavlja na strokovni ravni za vse vrste izbranih kazalnikov po naročilu ministrstva.

Za spremljanje izvajanja programa je zadolženo ministrstvo. Ministrstvo bo celovito preverjalo izvajanje tega programa ter po potrebi predlagalo njegove spremembe in dopolnitve.

4.3. Opis ukrepov

Splošni cilj: Izboljšanje prometne dostopnosti

Specifični cilj: Cestna infrastruktura

4.3.1. Ukrep: Cestna infrastruktura

Analiza stanja in izzivov

Na področju kakovosti življenja predstavniki občin izpostavljajo težave, povezane z razpršeno poselitvijo, pri čemer najslabše ocenjujejo stanje na področju kolesarske (2,12) in cestne infrastrukture (2,70). Dodatno kot zelo slabo ocenjujejo stanje na področju železniških povezav, hitre infrastrukturne povezave do večjih središč, časa potovanja do avtoceste in varnosti ob glavni državni cesti.

Največje nezadovoljstvo z infrastrukturo je prisotno predvsem v občinah tipa 1 in 2. Občine tipa 2 in 3 še posebej menijo, da je eden od najpomembnejših vzrokov prenizko vlaganje v občinsko prometno infrastrukturo. Izpostavljajo slabe cestne in železniške povezave, neustrezno državno prometno infrastrukturo, vključno s povezavo do avtoceste ter pomanjkanje javnega prevoza.

V vseh tipih občin menijo, da je eden najpomembnejših ukrepov investiranje v infrastrukturo, še posebej v cestno (povprečje 4,58) in kolesarsko (4,26), izboljšati je treba tudi javni prevoz (4,03). Področje infrastrukture je še zlasti pomembno zaradi dražje gradnje na težko dostopnih in redkeje poseljenih območjih. Med drugim so potrebne tudi naložbe v železniško infrastrukturo. Predstavniki občin omenjajo neurejene cestne povezave (npr. makadamske ceste), pomanjkanje kolesarskih stez, oddaljenost avtoceste, pomanjkanje javnega potniškega prometa in pomanjkanje sredstev za vlaganje v infrastrukturo. Slabo infrastrukturo omenjajo tudi kot vzrok za odseljevanje in slabše gospodarsko stanje.

Kot najpomembnejši vzrok so občine ocenile slabo razvito državno prometno infrastrukturo, kar je po svoje logično, saj imajo po podatkih Direkcije RS za infrastrukturo ravno prvi trije tipi OPO najvišji delež državnih cest.

Večina tipov občin meni, da so najpomembnejši ukrep obnova in investicije v državne ceste (4,65).

Kakovost cestne infrastrukture je v obmejnih problemskih občinah občutljiva tema; rezultati ankete po gospodinjstvih so pokazali, da prebivalci tudi zaradi slabe preskrbe z javnim potniškim prometom večinsko uporabljajo osebni avtomobil (na ravni vseh obmejnih problemskih območij avto kot osnovno prevozno sredstvo v vlogi voznika ali sovoznika uporablja skoraj 90 % anketirancev, v tipu 1 kar 94, 9 % anketirancev).

Namen in cilji

Namen ukrepa je izboljšanje cestne infrastrukture na območju obmejnih problemskih občin z investicijskim vzdrževanjem obstoječih cest.

Cilji ukrepa:

- Izboljšanje dostopnosti v obmejnih problemskih območjih.
- Izboljšanje prometne varnosti v obmejnih problemskih območjih.

Pričakovani rezultati in učinki so skrajšanje časa, potrebnega za vožnjo na relaciji A–B.

Ukrep se navezuje na vse ukrepe, vezane na javni potniški promet in trajnostno mobilnost.

Predmet, aktivnosti

Ukrep vsebuje investicijska vzdrževalna dela in vzdrževalna dela na javnih cestah ter vzpostavitev naprav in ukrepov za umirjanje prometa:

- **Investicijska vzdrževalna dela** so tista dela na javnih cestah, s katerimi se ne spremeni zmogljivost ceste, velikost njenih posameznih delov, obseg napeljav, naprav in opreme ter druge infrastrukture v območju javne ceste, s katero se ne sme posegati izven območja cestnega sveta; vsebuje tudi izvedbo izboljšav v območju cestnega sveta, ki so povezane z varnostjo javne ceste.

- **Redno vzdrževanje javnih cest** je obvezna gospodarska javna služba, ki obsega vzdrževalna dela za ohranjanje javnih cest v stanju, ki zagotavlja varnost in prevoznost javnih cest, nadzor nad stanjem javnih cest in cestnega sveta ter vzpostavitev prevoznosti cest ob naravnih in drugih nesrečah (v nadaljnjem besedilu: redno vzdrževanje javnih cest).
 - **Naprave za umirjanje prometa** so fizične, svetlobne ali druge naprave in ovire, s katerimi se udeležencem v cestnem prometu fizično onemogoči vožnja s hitrostjo, višjo od predpisane s prometnim pravilom ali odrejene s prometnim znakom, ali se jih opozori na omejitev hitrosti oziroma na ranljive udeležence v prometu.
 - **Ukrepi za umirjanje prometa** so tehnične rešitve na cesti oziroma v cestnem omrežju, urbana oprema (npr. zasaditev, cvetlična korita, označevalni stebrički) ter arhitekturno oblikovanje prometnih površin (npr. s spremembo materialov oziroma teksture vozne površine, z barvnim oblikovanjem, z uporabo različnih materialov na vozišču ali ob njem).
- **Ureditev povezovalnih poti Hodoš–Szalafői; Žitkovci–Bödeháza; Motvarjevci–Szentgyörgyvölgy med Republiko Slovenijo in Republiko Madžarsko ter na narodnostno mešanem območju v Prekmurju na ozemlju Republike Slovenije, ki se uvrščajo med obmejna problemska območja**

Izvajanje

Razpisi za investicijsko vzdrževanje cestne infrastrukture. Nosilci ukrepa so Ministrstvo za infrastrukturo (MzI), Direkcija RS za infrastrukturo (DRSI) in občine. Raven izvedbe je lokalna in nacionalna.

Tveganje predstavlja nadaljnje izseljevanje prebivalcev s teh območij zaradi slabše dostopnosti.

Ciljne skupine

Občine in Direkcija RS za infrastrukturo.

Državna pomoč

Ukrep ne predstavlja državne pomoči.

[Ureditev povezovalnih poti Hodoš–Szalafői; Žitkovci–Bödeháza; Motvarjevci–Szentgyörgyvölgy med Republiko Slovenijo in Republiko Madžarsko ter na narodnostno mešanem območju v Prekmurju na ozemlju Republike Slovenije, ki se uvrščajo med obmejna problemska območja](#)

Aktivnosti ukrepa Ureditev povezovalnih poti med Republiko Slovenijo in Republiko Madžarsko bodo izvedene na narodnostno mešanem območju v Prekmurju na ozemlju Republike Slovenije, ki se uvršča med obmejna problemska območja. V okviru ukrepa se bo izvedla ureditev naslednjih cestnih odsekov: Hodoš–Szalafői, Žitkovci–Bödeháza, Motvarjevci–Szentgyörgyvölgy.

Izvajanje v okviru programa na OPO

Aktivnost ukrepa je izrecno namenjena za obmejna problemska območja. Finančna sredstva oziroma viri financiranja so opredeljeni v preglednici Finančna konstrukcija programa – finančna sredstva oziroma viri financiranja za ukrepe oziroma aktivnosti, ki so izrecno namenjeni za problemska območja.

Splošni cilj: Izboljšanje dostopnosti do storitev

Specifični cilj: IKT infrastruktura

4.3.2. Ukrep: IKT infrastruktura – izboljšanje pokritosti območij s širokopasovnim dostopom do interneta

Analiza stanja in izzivov

Obmejne problemske občine zaostajajo v dostopu do širokopasovnih elektronskih komunikacijskih storitev na območjih, na katerih širokopasovna infrastruktura še ni zgrajena in hkrati ni tržnega zanimanja za njeno gradnjo.

Glede na podatke razpisov GOŠO5, ki sta jih v letu 2021 izvedli Ministrstvo za javno upravo in Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, so obmejne problemske občine slabše opremljene s širokopasovnim dostopom. Delež gospodinjstev brez zgrajenega širokopasovnega omrežja in brez tržnega zanimanja za njeno gradnjo v obmejnih problemskih območjih znaša 5,4 % vseh gospodinjstev, v ostalih občinah pa je teh gospodinjstev 1,6 %.

Velike razlike so tudi med posameznimi tipi obmejnih problemskih območij:

- OPO TIP 1: 13,2 % gospodinjstev,
- OPO TIP 2: 8,7 % gospodinjstev,
- OPO TIP 3: 5,6 % gospodinjstev in
- OPO TIP 4: 1,6 % gospodinjstev.

Dobri praksi predstavljata naslednja razpisa:

- Razpis MKGP (<https://www.gov.si/zbirke/javne-objave/objava-javnega-razpisa-in-razpisne-dokumentacije-k-1-javnem-razpisu-za-podukrep-7-3-podpora-za-sirokopasovno-infrastrukturo-vkljucno-z-njeno-vzpostavitev-izboljšanjem-in-razsiritvijo-pasivno-sirokopasovno-infrastrukturo-ter-zagotavljanjem-dostopa-do-sir/> in <https://www.gov.si/zbirke/javne-objave/2-javni-razpis-za-podukrep-7-3-podpora-za-sirokopasovno-infrastrukturovkljucno-z-njeno-vzpostavitev-izboljšanjem-in-razsiritvijo-pasivno-sirokopasovno-infrastrukturo-ter-zagotavljanjem-dostopa-do-sirokopasovnega-interneta-in-resitev-v-zvezi-z-e-upra/>)
- MJU (<https://www.gov.si/zbirke/javne-objave/javni-razpis-za-sofinanciranje-gradnje-odprtih-sirokopasovnih-omrezij-naslednje-generacije-goso-5/>).

Namen in cilji

Namen ukrepa je izboljšati dostop gospodinjstev v obmejnih problemskih občinah do širokopasovnih elektronskih komunikacijskih storitev na območjih, na katerih širokopasovna infrastruktura še ni zgrajena in hkrati ni tržnega zanimanja za njeno gradnjo.

Cilj ukrepa je torej dostop do širokopasovnih elektronskih komunikacijskih storitev na območjih, na katerih širokopasovna infrastruktura še ni zgrajena in hkrati ni tržnega zanimanja za njeno gradnjo.

Pričakovani rezultati in učinki:

- Izboljšana dostopnost do širokopasovnega omrežja.
- Odpravljanje belih lis na področju dostopa do interneta.

Izvedba ukrepa je pomembna za vse tipe OPO in prioriteta za TIP 1 in 2.

Ukrep se izvaja v okviru Operativnega programa za izvajanje evropske kohezijske politike v obdobju 2014-2020, prednostne osi: 2. Povečanje dostopnosti do informacijsko-komunikacijskih tehnologij ter njihove uporabe in kakovosti; prednostne naložbe 2.1.: Širitev širokopasovnih storitev in uvajanje visokohitrostnih omrežij ter podpora uporabi nastajajočih tehnologij in omrežij za digitalno ekonomijo; Specifični cilj: Dostop do širokopasovnih elektronskih komunikacijskih storitev na območjih, na katerih širokopasovna infrastruktura še ni zgrajena in hkrati ni tržnega zanimanja za njeno gradnjo.

Ukrep se navezuje na ostale ukrepe opismenjevanja na področju IKT.

Predmet, aktivnosti

- Nakup in gradnja širokopasovne infrastrukture, ki vključuje stroške namestitve pasivne širokopasovne infrastrukture (hrbtenične in dostopovne), kot je npr. nakup in polaganje kablov, nakup in vgradnja spojne opreme, delilnikov, najem obstoječe infrastrukture drugega operaterja za čas trajanja operacije in gradbena dela v povezavi s širokopasovno infrastrukturo (hrbtenično in dostopovno), kot je npr. priprava in izvedba gradbenih, obrtniških in instalacijskih del, projektna in investicijska dokumentacija.
- Oprema in druga opredmetena osnovna sredstva za namene namestitve pasivne širokopasovne infrastrukture ter dostopovnih omrežij naslednje generacije, npr. nakup in vgradnja opreme za dostopovna omrežja, aktivna oprema na centralni strani dostopovnega omrežja...).
- IKT infrastruktura (izvaja Ministrstvo za digitalno preobrazbo).

Izvajanje

Nosilci ukrepa so Ministrstvo za digitalno preobrazbo in občine. Raven izvedbe je lokalna/občinska. Izvajalci so operaterji elektronskih komunikacij.

Ciljne skupine

Operaterji elektronskih komunikacij, občine, prebivalci.

Državna pomoč

Ukrep lahko predstavlja državno pomoč.

IKT infrastruktura

V okviru ukrepov Ministrstva za javno upravo (MJU) je standard pretočnosti podatkov novozgrajene infrastrukture minimalno 100 MB/s (v dokumentu je cilj postavljen na 30 MB/s), praviloma pa se vzpostavljajo optične povezave, ki omogočajo večjo pretočnost podatkov.

Spodbuda v obliki dodatnih točk za obmejna problemska območja se zagotovi pri javnem razpisu in je opredeljena v preglednici Dodatne točke pri izboru v merilih javnih razpisov za ukrepe oziroma aktivnosti s prednostno usmeritvijo na obmejna problemska območja.

Splošni cilj: Izboljšanje gospodarskega stanja

Specifični cilj: Spodbujanje investicij podjetij in ustvarjanje novih delovnih mest

4.3.3. Ukrep: Spodbujanje začetnih investicij

Analiza stanja in izzivov

Na OPO so gospodarski kazalniki zelo slabi. V vseh tipih se občine spopadajo z gospodarskimi izzivi, predvsem z nizkim številom poslovnih subjektov na 1000 prebivalcev, vendar so med občinami še vedno precejšnje razlike v gospodarski moči. V tipu 1 in tipu 2 nadalje izstopajo še nizka vrednost BDV in nizka dohodnina na prebivalca, visoka stopnja brezposelnosti med mladimi in majhno število delovnih mest na število delovno aktivnega prebivalstva. V tipih 3 in 4 se spopadajo z razvojnimi izzivi nizkega števila poslovnih subjektov na 1000 prebivalcev. Na OPO delujejo podjetja, ki imajo nizko dodano vrednost in velike težave s financiranjem proizvodnje hkrati pa ne ustvarjajo dovolj akumulacije za nova vlaganja. Vendar pa so ta podjetja pomembna za območje, saj običajno zaposlujejo precejšnje število delavcev in potrebujejo prestrukturiranje (nove investicije). To zahteva vlaganja v nove programe ali razširitev dejavnosti.

Ukrep se je na problemskih območjih z visoko brezposelnostjo in v Pomurju izkazal za uspešnega.

Namen in cilji

Namen ukrepa je vpeljava novih programov in razširitev obstoječih programov.

Z ukrepom želimo slediti tudi cilju policentričnega razvoja in izkoriščanju primerjalnih prednosti posameznih območij, ki so zaradi svoje geostrateške ter obmejne lege še posebej pomembna z vidika cilja izboljšanja stanja demografske slike, ohranjanja delovnih mest in na podlagi investicij (predvsem v zeleno in digitalno) hkratnega ustvarjanja delovnih mest z višjo dodano vrednostjo.

Z namenom povečanja produktivnosti, konkurenčnosti in povečanja dodane vrednosti na zaposlenega se v skladu z Zakonom o spodbujanju investicij dodeljujejo spodbude na podlagi javnega razpisa za spodbujanje investicij in na podlagi neposredne vloge investorjev za dodeljevanje investicijskih spodbud. Na nacionalni ravni je mogoče ugotoviti, da se največ investorjev odloča za izvedbo začetnih investicij na območjih z višjo stopnjo gospodarske razvitosti. Z namenom spodbujanja čim bolj uravnoveženega razvoja regij in ob zavedanju, da podjetja na obmejnih problemskih območjih ne ustvarjajo dovolj akumulacije za nova vlaganja in zaposlujejo pretežno lokalno prebivalstvo, se investitorjem na obmejnih problemskih območjih v okviru ocenjevanja vlog dodeli večje število točk, kar vpliva na višino dodeljene spodbude.

Cilji ukrepa:

- spodbujanje obsega investicij podjetij na problemskem območju,
- ustvarjanje novih delovnih mest in ohranitev obstoječih delovnih mest,
- prestrukturiranje gospodarstva na problemskem območju,
- spodbujanje razvoja novih izdelkov in tehnologij, storitev, tehnoloških in netehnoloških inovacij,
- popolnjevanje nezasedenega prostora v poslovnih in gospodarskih conah, investicije na degradiranih območjih.
- dvig produktivnosti in dolgoročne konkurenčnosti podjetij ob hkratni trajnosti oziroma
- dekarbonizaciji in digitalizaciji poslovanja,
- višja dodana vrednost produktov in storitev v slovenskem izvozu ter višje pozicioniranje
- slovenskih podjetij v globalnih verigah vrednosti,
- ustvarjanje delovnih mest z višjo dodano vrednostjo, s posebnim poudarkom na regionalni uravnoveženosti,
- krepitev globalnih in lokalnih verig vrednosti.

Pričakovani rezultati in učinki:

- povečanje števila novo ustvarjenih in zapolnjenih delovnih mest v podprtih podjetjih,
- zmanjšanje zaostanka neto dodane vrednosti na zaposlenega za slovenskim povprečjem,
- povečanje dodane vrednosti na zaposlenega v podprtih podjetjih,
- povečanje števila visokokvalificiranih delovnih mest v podprtih podjetjih.

Izvedba ukrepa je pomembna za vse tipe OPO.

Predmet, aktivnosti

Sofinanciranje nabave opredmetenih in neopredmetenih osnovnih sredstev in/ali drugih aktivnosti oziroma stroškov v skladu z uredbo o dodeljevanju regionalnih državnih pomoči.

Upravičena aktivnost in strošek je tudi kritje rizikov in izvajanje ukrepa.

Izvajanje

Ukrep se bo izvajal z javnimi razpisi za:

- spodbujanje začetnih investicij,
- spodbujanje začetnih investicij v vrednosti od 100.000 do 300.000 EUR na problemskih območjih v okviru Načrta za okrevanje in odpornost: C3K9IC – Podpora za dekarbonizacijo, produktivnost in konkurenčnost podjetij,
- spodbujanje začetnih investicij v vrednosti od 300.000 do 1.000.000 EUR na problemskih območjih v okviru Načrta za okrevanje in odpornost: C3K9IC – Podpora za dekarbonizacijo, produktivnost in konkurenčnost podjetij,
- Spodbujanje investicij v vrednosti 1–12 milijonov EUR v predelovalnih dejavnostih, 0,5–3 milijonov EUR v storitvenih dejavnostih, 0,5–2 milijonov EUR v razvojno-raziskovalnih dejavnostih v okviru Načrta za okrevanje in odpornost: C3K9IC – Podpora za dekarbonizacijo, produktivnost in konkurenčnost podjetij (investicija, ki bo izvedena na obmejnem problemskem območju, bo točkovana z dodatnimi točkami v merilih javnega razpisa).

Neposredne vloge za investicije v vrednosti nad 12 milijonov EUR v predelovalnih dejavnostih, 3 milijone EUR v storitvenih dejavnostih in 2 milijona EUR v razvojno-raziskovalnih dejavnostih (investicija, ki bo izvedena na obmejnem problemskem območju, bo točkovana z dodatnimi točkami).

Nosilci in izvajalci ukrepa so MKRR, MGTŠ in izvajalske institucije SRRS, SPS ter SPIRIT Slovenija. Raven izvedbe je nacionalna oziroma na OPO.

Izvedba ukrepa in podprtih projektov se lahko kombinira z različnimi nepovratnimi in povratnimi viri financiranja ter z vsebino drugih ukrepov programa.

Ciljne skupine

Mikro, mala, srednja in velika podjetja ter samostojni podjetniki, vključno z zadrugami in socialnimi podjetji.

Državna pomoč

Ukrep predstavlja državno pomoč. Pred pričetkom izvajanja bo priglašena ustrezna shema državnih pomoči.

Izvajanje v okviru programa na OPO

Finančna sredstva oziroma viri financiranja so izrecno namenjeni za problemska območja pri naslednjih aktivnostih ukrepa:

[Sofinanciranje začetnih investicij in ustvarjanja novih delovnih mest na obmejnih problemskih območjih](#)

Predmet javnih razpisov je sofinanciranje začetnih investicij v opredmetena in neopredmetena osnovna sredstva v povezavi z:

- vzpostavitev nove poslovne enote,
- razširitev zmogljivosti obstoječe poslovne enote,
- diverzifikacijo proizvodnje poslovne enote vlagatelja na proizvode in storitve, ki jih na zadevnem območju prej ni proizvajala, ali
- bistveno spremembo proizvodnega procesa v obstoječi poslovni enoti.

Sofinanciranje drugih aktivnosti oziroma stroškov v skladu z uredbo o dodeljevanju regionalnih državnih pomoči.

Na javne razpise se lahko prijavijo vse pravne in fizične osebe (v nadaljevanju: podjetja), ki se ukvarjajo z gospodarsko dejavnostjo in so na dan oddaje vloge na ta javni razpis vsaj 18 mesecev registrirane oziroma vpisane po Zakonu o gospodarskih družbah.

Podprte aktivnosti, pogoji in merila bodo podrobno opredeljeni v javnih razpisih.

Finančna sredstva oziroma viri financiranja so opredeljeni v preglednici Finančna konstrukcija programa – finančna sredstva oziroma viri financiranja za ukrepe oziroma aktivnosti, ki so izrecno namenjeni za problemska območja.

[Spodbujanje začetnih investicij v vrednosti od 100.000 do 300.000 EUR na problemskih območjih v okviru Načrta za okrevanje in odpornost: C3K9IC – Podpora za dekarbonizacijo, produktivnost in konkurenčnost podjetij¹](#)

Izvajalska organizacija gospodarskega ministrstva (predvidoma Slovenski podjetniški sklad (SPS)) bo izvajala javni razpis za pomoč manjšim investicijam v osnovna opredmetena in neopredmetena sredstva, pri čemer bo naslavljala investicije v vrednosti med 100.000 EUR in 300.000 EUR. Sofinanciranje ne bo preseglo dovoljenega praga po de minimis shemi državne pomoči, torej bo sofinanciranje upravičenih stroškov znašalo do največ 200.000 EUR na enotno podjetje v treh poslovnih letih. Poudarek bo na MSP s sedežem na obmejnih problemskih območjih in drugih problemskih območjih oziroma na območjih, ki izkazujejo večje regionalne probleme v primerjavi z bolj razvitimi območji Slovenije s ciljem najmanj ohranjanja delovnih mest poleg rasti produktivnosti ob zelenem in digitalnem prehodu.

V ta namen so za obdobje 2022–2025 izvedeni javni razpisi, za katere so finančna sredstva oziroma viri financiranja opredeljeni v preglednici Finančna konstrukcija programa – finančna sredstva oziroma viri financiranja za ukrepe oziroma aktivnosti, ki so izrecno namenjeni za problemska območja.

[Spodbujanje začetnih investicij v vrednosti od 300.000 do 1.000.000 EUR na problemskih območjih v okviru Načrta za okrevanje in odpornost: C3K9IC – Podpora za dekarbonizacijo, produktivnost in konkurenčnost podjetij](#)

Ministrstvo, pristojno za regionalni razvoj in tehnologijo (ali po potrebi izvajalska institucija SRRS) bo izvajalo javni razpis za pomoč vrednostno višjim začetnim investicijam, tj. nad 300.000 EUR do 1 milijon

¹ Označevanje v skladu s strukturo kot izhaja iz Priloge k predlogu izvedbenega sklepa Sveta o odobritvi ocene načrta za okrevanje in odpornost za Slovenijo (<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10612-2021-ADD-1/sl/pdf>). C3K9IC: Razvojno področje 3: Pametna, trajnostna in vključujoča rast; Komponenta 9: Dvig produktivnosti, prijazno poslovno okolje za investitorje; Investicija C: Podpora za dekarbonizacijo, produktivnost in konkurenčnost podjetij.

EUR. Tudi tu bomo z nepovratnimi sredstvi podpirali začetne investicije podjetij v osnovna opredmetena in neopredmetena sredstva v skladu z regionalno shemo državne pomoči. Osredotočali se bomo na podjetja s sedežem na obmejnih problemskih območjih in drugih problemskih območjih oziroma na območja, ki izkazujejo večje regionalne probleme v primerjavi z bolj razvitimi območji Slovenije s ciljem najmanj ohranjanja delovnih mest poleg rasti produktivnosti ob zelenem in digitalnem prehodu.

V ta namen so za obdobje 2022–2026 izvedeni javni razpisi. Finančna sredstva oziroma viri financiranja so opredeljeni v finančni konstrukciji programa.

Z dodatnimi točkami pri izboru v merilih javnih razpisov so na OPO prednostno usmerjene naslednje aktivnosti ukrepa:

Spodbujanje investicij v vrednosti 1–12 milijonov EUR v predelovalnih dejavnostih, 0,5–3 milijonov EUR v storitvenih dejavnostih, 0,5–2 milijonov EUR v razvojno-raziskovalnih dejavnostih v okviru Načrta za okrevanje in odpornost: C3K9IC – Podpora za dekarbonizacijo, produktivnost in konkurenčnost podjetij

Z namenom povečanja produktivnosti, konkurenčnosti in povečanja dodane vrednosti na zaposlenega se v skladu z Zakonom o spodbujanju investicij dodeljujejo spodbude na podlagi javnega razpisa za spodbujanje investicij in na podlagi neposredne vloge investitorjev za dodeljevanje investicijskih spodbud. Na nacionalni ravni je mogoče ugotoviti, da se največ investitorjev odloča za izvedbo začetnih investicij na območjih z višjo stopnjo gospodarske razvitosti. Z namenom spodbujanja čim bolj uravnoveženega razvoja regij in ob zavedanju, da podjetja na obmejnih problemskih območjih ne ustvarjajo dovolj akumulacije za nova vlaganja in zaposlujejo pretežno lokalno prebivalstvo, se investitorjem na obmejnih problemskih območjih v okviru ocenjevanja vlog dodeli večje število točk.

Nosilec in izvajalec ukrepa na podlagi javnega razpisa je MGTŠ oziroma SPIRIT Slovenija. Raven izvedbe je nacionalna.

Spodbuda v obliki dodatnih točk za obmejna problemska območja se zagotovi pri javnem razpisu in je opredeljena v preglednici Dodatne točke pri izboru v merilih javnih razpisov za ukrepe oziroma aktivnosti s prednostno usmeritvijo na obmejna problemska območja.

Neposredne vloge za investicije v vrednosti nad 12 milijonov EUR v predelovalnih dejavnostih, 3 milijone EUR v storitvenih dejavnostih in 2 milijona EUR v razvojno-raziskovalnih dejavnostih

Z namenom povečanja produktivnosti, konkurenčnosti in povečanja dodane vrednosti na zaposlenega se v skladu z Zakonom o spodbujanju investicij dodeljujejo spodbude na podlagi javnega razpisa za spodbujanje investicij in na podlagi neposredne vloge investitorjev za dodeljevanje investicijskih spodbud. Na nacionalni ravni je mogoče ugotoviti, da se največ investitorjev odloča za izvedbo začetnih investicij na območjih z višjo stopnjo gospodarske razvitosti. Z namenom spodbujanja čim bolj uravnoveženega razvoja regij in ob zavedanju, da podjetja na obmejnih problemskih območjih ne ustvarjajo dovolj akumulacije za nova vlaganja in zaposlujejo pretežno lokalno prebivalstvo, se investitorjem na obmejnih problemskih območjih v okviru ocenjevanja vlog dodeli večje število točk, kar vpliva na višino dodeljene spodbude.

Nosilec in izvajalec ukrepa na podlagi neposredne vloge je MGTŠ oziroma SPIRIT Slovenija. Raven izvedbe je nacionalna.

Spodbuda v obliki dodatnih točk za obmejna problemska območja se zagotovi pri javnem razpisu in je opredeljena v preglednici Dodatne točke pri izboru v merilih javnih razpisov za ukrepe oziroma aktivnosti s prednostno usmeritvijo na obmejna problemska območja.

4.3.4. Ukrep: Subvencije za zagon podjetij

Analiza stanja in izzivov

Na OPO so gospodarski kazalniki zelo slabi, saj prevladujeta visoka stopnja brezposelnosti in nizka raven podjetniške aktivnosti. V vseh tipih se občine spopadajo z gospodarskimi izzivi, predvsem z nizkim številom poslovnih subjektov na 1000 prebivalcev. V tipih 1 in 2 izstopajo še nizka vrednost BDV in nizka dohodnina na prebivalca, visoka stopnja brezposelnosti med mladimi in majhno število delovnih mest na število delovno aktivnega prebivalstva. V tipih 3 in 4 se spopadajo z razvojnimi izzivom nizkega števila poslovnih subjektov na 1000 prebivalcev.

Ukrep se je na problemskih območjih z visoko brezposelnostjo in v Pomurju izkazal za uspešnega.

Namen in cilji

Namen ukrepa je spodbujanje nastajanja in delovanja mladih podjetij in novih podjetniških podjetij z nepovratnimi viri (subvencije za začetno delovanje) na OPO. S tovrstno podporo se izboljšajo poslovanje in realizacija razvojnih potencialov podjetij ter lastna konkurenčnost na domačih oziroma tujih trgih. S tem se zniža stopnja umrljivosti podjetij v začetnem obdobju poslovanja. Zasleduje se razvoj podprtih podjetij in uspešen prenos idej podjetnih posameznikov in skupin v tržno uspešne podjeme in ustvarjanje novih podjetij s potencialom rasti, s poudarkom na razvoju in komercializaciji proizvodov, procesov in storitev.

Cilj ukrepa:

- zagon novih podjetij in ponovni zagon podjetij,
- nova delovna mesta in zaposlovanje,
- zmanjšanje razvojnega zaostanka in spodbujanje konkurenčnosti gospodarstva.

Cilji javnih razpisov, doseženih po preteku treh let od odobritve:

- uspešno poslovanje večine podprtih podjetij, ki zaposlujejo, ustvarjajo čisti prihodek od prodaje in poslujejo z dobičkom,
- vstop strateškega investitorja oziroma vlagateljev tveganega kapitala v nekaj podprtih podjetjih.

Pričakovani rezultati in učinki:

- število novoustanovljenih podjetij,
- število novo ustvarjenih delovnih mest v podjetjih,
- zmanjšanje zaostanka v neto dodani vrednosti na zaposlenega za slovenskim povprečjem.

Izvedba ukrepa je pomembna za vse tipe OPO.

Predmet, aktivnosti

Sofinanciranje stroškov poslovanja podjetij (vsi stroški namenjeni zagonu, rasti in razvoju podjetja) in/ali drugih aktivnosti oziroma stroškov v skladu z uredbo o dodeljevanju regionalnih državnih pomoči oziroma skladno z drugimi uredbami po pravilu »de minimis«.

Upravičena aktivnost in strošek je tudi kritje rizikov in izvajanje ukrepa.

Izvajanje

Ukrep se bo izvajal z javnimi razpisi za subvencije za zagon podjetij.

Nosilec in izvajalec ukrepa je MKRR oziroma izvajalski instituciji SPS ali SRRS. Raven izvedbe je nacionalna oziroma na OPO.

Izvedba ukrepa in podprtih projektov se lahko kombinira z različnimi nepovratnimi in povratnimi viri financiranja ter z vsebino drugih ukrepov programa.

Ciljne skupine

Mikro, mala, srednje velika podjetja ter samostojni podjetniki, vključno z zadrugami in socialnimi podjetji.

Državna pomoč

Ukrep predstavlja državno pomoč. Pred pričetkom izvajanja bo priglašena ustrezna shema državnih pomoči.

Izvajanje v okviru programa na OPO

Ukrep je izrecno namenjen za problemska območja. Finančna sredstva oziroma viri financiranja so opredeljeni v preglednici Finančna konstrukcija programa – finančna sredstva oziroma viri financiranja za ukrepe oziroma aktivnosti, ki so izrecno namenjeni za problemska območja.

4.3.5. Ukrep: Krediti za projekte podjetij

Analiza stanja in izzivov

Na OPO so gospodarski kazalniki zelo slabi. V tipih 1 2 izstopajo še nizka vrednost BDV in nizka dohodnina na prebivalca, visoka stopnja brezposelnosti med mladimi in majhno število delovnih mest na število delovno aktivnega prebivalstva. V tipih 3 in 4 se spopadajo z razvojnimi izzivom nizkega števila poslovnih subjektov na 1000 prebivalcev, visoko stopnjo brezposelnosti in nizko ravno podjetniške aktivnosti. Podjetja imajo nizko dodano vrednost in velike težave s financiranjem poslovne dejavnosti. V letu 2018 je na OPO delovala dobra desetina slovenskih gospodarskih družb, v katerih je bila zaposlena tudi dobra desetina delavcev. Večinoma je izvozno usmerjenih, saj so več kot polovico prihodkov ustvarili na tujem trgu. Dodana vrednost na zaposlenega v OPO je za 15 % nižja kot v notranjosti Slovenije oziroma v slovenskem povprečju, prav tako so plače na zaposlenega za okoli 10 % nižje.

Ukrep se je tako na nacionalni ravni kakor tudi na problemskih območjih z visoko brezposelnostjo in v Pomurju izkazal za uspešnega.

Namen in cilji

Namen ukrepa je neposredno zagotavljanje ugodnih virov financiranja MSP in velikim podjetjem, vključno z zadrugami in socialnimi podjetji.

Ukrep rešuje problem likvidnosti in dostopnosti do virov financiranja ter zmanjšuje regionalne razlike v razvoju MSP in velikih podjetij. Poleg izboljšanja gospodarskih kazalnikov ukrep predvideva tudi prednostno financiranje projektov, ki so v skladu s prednostnimi nalogami Evropske Unije, torej so trajnostno naravnani (energetska in snovna učinkovitost, krepitev dobavnih verig) ter usmerjeni v avtomatizacijo in digitalizacijo. Spodbude bodo namenjene tudi zadrugam kot ključnim deležnikom kratkih dobavnih verig in socialnim podjetjem, ki s svojim delovanjem doprinašajo k inovativnemu reševanju socialnih, gospodarskih, okoljskih in družbenih problemov ter zagotavljajo delovna mesta in socialno vključenost ranljivih skupin.

Cilj ukrepa:

- ohranjanje in ustvarjanje novih delovnih mest,
- zmanjšanje razvojnega zaostanka OPO in spodbujanje konkurenčnosti gospodarstva,
- uvedba novih tehnologij, produktov in storitev,
- izboljšanje produktivnosti in konkurenčnega položaja podjetij,
- prvenstveno razvoj že nekaj časa delujočih podjetij, vključno z zadrugami in socialnimi podjetji na OPO,
- prvenstveno spodbujanje avtomatizacije in digitalizacije procesov v podjetjih,
- dvig trajnostno naravnanih dejavnosti podjetij s povečanjem energetske in snovne učinkovitosti ter trajnostne mobilnosti podjetja,
- krepitev konkurenčnega položaja podjetij s povezovanjem z drugimi člani v dobavni verigi, kar bo krepilo sodelovanje in sinergije med njimi,
- izboljšanje dostopa podjetij do ugodnih virov dolžniškega financiranja,
- podpora investicijam, ki kombinirajo povratne in nepovratne vire za izvedbo projektov.

Pričakovani rezultati in učinki:

- število na novo ustvarjenih delovnih mest v podjetjih,
- zmanjšanje zaostanka neto dodane vrednosti na zaposlenega za slovenskim povprečjem,
- povečanje prihodkov iz dejavnosti podjetij,
- zmanjšanje regionalnih razlik v razvitosti.

Izvedba ukrepa je pomembna za vse tipe OPO.

Predmet, aktivnosti:

- sofinanciranje stroškov poslovanja podjetij,
- investicije v nepremičnine (npr. nakup poslovnih zgradb/drugih poslovnih prostorov s pripadajočimi zemljišči, gradnja/adaptacija poslovnih zgradb/drugih poslovnih prostorov, urejanje poslovnih zemljišč),
- oprema in druga opredmetena sredstva (npr. oprema, delovni stroji),
- neopredmetena sredstva (npr. programska oprema, patenti, licence, blagovne znamke),
- stroški obratnih sredstev, povezanih z izvedbo projekta (npr. administrativni strošek, strošek materiala, strošek zunanjih izvajalcev, stroški dela, stroški izobraževanj in svetovanj ter drugi operativni stroški),
- stroški poslovnih dokumentacij za izvedbo investicij oziroma Oblikovanje poslovnih strategij,
- druge aktivnosti oziroma Stroški v skladu z uredbo o dodeljevanju regionalnih državnih pomoči oziroma skladno z drugimi uredbami po pravilu »de minimis«.

Upravičena aktivnost in strošek je tudi kritje rizikov in izvajanje ukrepa.

Izvajanje:

Ukrep se bo izvajal z javnimi razpisi za:

- mikrokredite (za manjše investicije in tekoče poslovanje) in/ali
- razvojne kredite za projekte podjetij.

Nosilec in izvajalec ukrepa je MKRR oziroma izvajalski instituciji SRRS in SPS. Raven izvedbe je nacionalna oziroma Na OPO.

Izvedba ukrepa in podprtih projektov se lahko kombinira z različnimi nepovratnimi in povratnimi viri financiranja ter z vsebino drugih ukrepov programa.

Ciljne skupine

Mikro, mala, srednja in velika podjetja, samostojni podjetniki, vključno z zadrugami in socialnimi podjetji.

Državna pomoč

Ukrep predstavlja državno pomoč. Pred pričetkom izvajanja bo priglašena ustrezna shema državnih pomoči.

Izvajanje v okviru programa na OPO

Finančna sredstva oziroma Viri financiranja so izrecno namenjeni za problemska območja pri naslednjih aktivnostih ukrepa:

Mikrokrediti

Namen javnih razpisov za mikrokredite je izboljšanje dostopnosti do virov financiranja z neposrednim zagotavljanjem ugodnih virov financiranja MSP za projekte podjetij oziroma Financiranje rasti in razvoja, tekočega poslovanja in investicijskih vlaganj. Namenjeni so manjšim investicijam.

Cilji javnih razpisov za mikrokredite:

- ohranitev delovnih mest,
- spodbujanje novih delovnih mest,
- spodbujanje konkurenčnosti gospodarstva posamezne regije.

Najvišji znesek kredita znaša 25.000 EUR.

Podrobnejše podprte aktivnosti, pogoji in merila bodo določeni v javnih razpisih.

Finančna sredstva oziroma Viri financiranja so opredeljeni v preglednici Finančna konstrukcija programa – finančna sredstva oziroma Viri financiranja za ukrepe oziroma Aktivnosti, ki so izrecno namenjeni za problemska območja.

Razvojni krediti za projekte podjetij

Namen javnih razpisov za ugodne razvojne kredite je reševanje problemov likvidnosti in dostopnosti do virov financiranja. Predvideno je prednostno financiranje projektov, ki so v skladu s prednostnimi nalogami Evropske Unije, torej so trajnostno naravnani (energetska in snovna učinkovitost, krepitev dobavnih verig) ter usmerjeni v avtomatizacijo in digitalizacijo.

Splošni cilji javnih razpisov za ugodne razvojne kredite so ohranjanje in ustvarjanje novih delovnih mest, zmanjšanje razvojnega zaostanka OPO ter spodbujanje konkurenčnost gospodarstva.

Podrobnejše podporte aktivnosti, pogoji in merila bodo določeni v javnih razpisih.

Finančna sredstva oziroma Viri financiranja so opredeljeni v preglednici Finančna konstrukcija programa – finančna sredstva oziroma Viri financiranja za ukrepe oziroma Aktivnosti, ki so izrecno namenjeni za problemska območja.

Specifični cilj: Spodbujanje razvoja človeških virov

4.3.6. Ukrepi: Projektno sofinanciranje vključevanja diplomantov v delo na razvojnih projektih podjetij

Analiza stanja in izzivov

Pomanjkanje delovnih mest za diplomante v OPO in izseljevanje mladih. V tipih 1 in 2 izstopajo visoka stopnja brezposelnosti med mladimi in majhno število delovnih mest na število delovno aktivnega prebivalstva.

Ukrep se je izvajal na območju Pomurja. Na OPO v Pomurju je registriranih 38,37 % vseh podjetij v Pomurju. Na območju OPO je 44,93 % vseh brezposelnih mladih v regiji (starih od 15 do 29 let).

Namen in cilji

Namen ukrepa je spodbujanje zaposlovanja diplomantov v podjetjih, ki delujejo na OPO.

Ukrep je namenjen podjetjem na območju izvajanja programa OPO in bo sofinanciral delo diplomantov (nepovratna sredstva) visokošolskega, univerzitetnega in podiplomskega študija, ki bodo v obliki projektne naravnane dela v podjetjih na OPO pomagali pri razvoju inovativnih izdelkov, procesov in storitev, s katerimi določeno podjetje želi prodreti na trg in izboljšati učinkovitost in dobičkonosnost svojega poslovanja. Diplomant ima lahko prijavljeno stalno prebivališče tudi izven območja OPO, vendar mora delo opravljati na lokaciji podjetja v OPO.

Cilj ukrepa:

- povečanje deleža zaposlovanja diplomantov visokošolskega, univerzitetnega in podiplomskega študija v podjetjih na OPO,
- ustvarjanje razmer za trajno vključevanje izobraženih prebivalcev, živečih v OPO, v domača podjetja.

Izvedba ukrepa je pomembna za vse tipe OPO.

Predmet, aktivnosti

Sofinanciranje projektne dela diplomantov (nepovratna sredstva) visokošolskega, univerzitetnega in podiplomskega študija in/ali drugih aktivnosti oziroma stroškov v skladu z uredbo o dodeljevanju regionalnih državnih pomoči.

Upravičena aktivnost in strošek je tudi kritje rizikov in izvajanje ukrepa.

Izvajanje

Javni razpis za podjetja in javni poziv za diplomante.

Nosilec ukrepa je MKRR, izvajalci MKRR in RRA-ji. Raven izvedbe je nacionalna in regionalna.

Ciljne skupine

Podjetja, diplomanti.

Državna pomoč

Ukrep predstavlja državno pomoč. Pred pričetkom izvajanja bo priglašena ustrezna shema državnih pomoči.

Izvajanje v okviru programa na OPO

Ukrep je izrecno namenjen za problemska območja. Finančna sredstva oziroma viri financiranja so opredeljeni v preglednici Finančna konstrukcija programa – finančna sredstva oziroma viri financiranja za ukrepe oziroma aktivnosti, ki so izrecno namenjeni za problemska območja.

Specifični cilj: Spodbujanje socialnega podjetništva in združništva

4.3.7. Ukrep: Spodbujanje socialnega podjetništva na OPO

Analiza stanja in izzivov

Pomanjkanje delovnih mest za diplomante v OPO, potreba po razvoju novih proizvodov/storitev/poslovnih modelov.

V Sloveniji je bilo januarja 2024 registriranih 264 socialnih podjetij, delež le-teh s sedežem v OPO je 19,34 %, in sicer ima v OPO sedež registriranih 51 socialnih podjetij v 49 občinah, ki sodijo na izbrano področje. Največji delež registriranih socialnih podjetij je v večjih mestnih občinah, tj. Mariboru, Ljubljani in Murski Soboti ter tudi v Ormožu (Evidenca socialnih podjetij, MGTŠ). Večina socialnih podjetij je mikro oziroma malih podjetij.

Socialna podjetja storitve in proizvode v prvi vrsti namenjajo uporabnikom v lokalnih okoljih (Analizi stanja na področju socialne ekonomije, 2018) posledično so tudi vezani na podporo lokalni izmenjavi dobrin in kratkim dobavnim verigam, predvsem iz ekoloških, socialnih in ekonomskih razlogov. Zakon o socialnem podjetništvu (ZSocP-A) omogoča povezanost socialnih podjetij s samoupravnimi lokalnimi skupnostmi oziroma občinami predvsem z vključevanjem v lokalni razvoj. Socialna podjetja imajo tako velik potencial na področju zagotavljanja storitev v lokalnem okolju, hkrati pa imajo tudi potencial pri vključevanju mladih in ranljivih ciljnih skupin na trgu dela v dejavnosti socialnega podjetništva.

Pomembnejša področja, na katerih lahko socialna podjetja bistveno prispevajo k izboljšanju kazalnikov gospodarskega stanja, so turizem, krožno gospodarstvo in razvoj podeželja. Socialna podjetja in tudi zadruga omogočajo alternativne in trajnostne rešitve pri oblikovanju turističnih produktov. Njihova dejavnost namreč omogoča ohranjanje in razvoj drugih dejavnosti in s tem oživlja propadajoča in demografsko prazna območja. Tako pozitivno vplivajo na razvoj območja, kjer delujejo, ter so s storitvami, ki jih ponujajo, tudi neločljivo povezani z lokalno samooskrbo in ekološkim kmetovanjem ter tako pozitivno vplivajo na razvoj podeželja.

Namen in cilji

Namen ukrepa je spodbuditi in podpreti socialno podjetniško dejavnost in ustanavljanje socialnih podjetij ter posledično povečanje zaposlenosti v sektorju, kar bo prispevalo k razvoju podjetniških zamisli in družbenih inovacij. Hkrati bo zaradi specifičnosti socialnih podjetij in združ, ki so usmerjena k družbenim učinkom, ta ukrep okreplil družbeno solidarnost in kohezijo, spodbujal sodelovanje ljudi in prostovoljsko delo ter naslovil pereče lokalne probleme OPO, predvsem na socialnem, gospodarskem in okoljskem področju. Z razvojem in podporo socialnemu podjetništvu in združništvu v OPO bomo zagotovili dodatno ponudbo proizvodov in storitev tudi v javnem interesu, zagotavljali nova in dodatna trajnostna delovna mesta ter socialno integracijo in poklicno reintegracijo najbolj ranljivih skupin ljudi na trgu dela, predvsem mladih.

Cilj ukrepa:

- povečati socialno podjetniško dejavnost v OPO,
- povečati socialno vključenost in zaposlenost prebivalstva,
- oblikovati nabor lokalnih potreb v OPO, ki jih lahko naslovijo socialna podjetja,

- spodbuditi ustanavljanje trajnostno naravnanih socialnih podjetij,
- spodbujanje družbenih inovacij,
- promocija socialnega podejtništva,
- spodbujanje podporega okolja ter sodelovanja socialnih podjetji z oblikovalci lokalnih in regionalnih politik.

Pričakovani rezultati in učinki:

- število novih inovativnih storitev ali blaga,
- število podprtih socialnih podjetji in zadrug,
- število novih poslovnih modelov,
- število novih zaposlitev.

Izvedba ukrepa je pomembna za vse tipe OPO.

Predmet, aktivnosti

Izvedba projektov z vplivom na novo zaposlovanje v OPO ter razvoj družbenih inovacij za naslavljanje potreb lokalnega okolja.

Izvajanje

Javni razpisi s področja socialnega podjetništva.

Nosilec ukrepa je MGTŠ. Raven izvedbe je nacionalna oziroma regionalna.

Ciljne skupine

Subjekti socialne ekonomije.

Državna pomoč

Ukrep predstavlja državno pomoč.

Izvajanje v okviru programa na OPO

Finančna sredstva oziroma viri financiranja so opredeljeni v preglednici Finančna konstrukcija programa – finančna sredstva oziroma viri financiranja za ukrepe oziroma aktivnosti, ki so izrecno namenjeni za problemska območja.

Specifični cilj: Podporno okolje za podjetništvo in promocija OPO za spodbujanje gospodarskega razvoja

4.3.8. Ukrep: Izgradnja in širitev poslovnih con ter inkubatorjev

Analiza stanja in izzivov

Za OPO je značilno, da je razpoložljivost (površina, zasedenost, opremljenost) primerljiva z območji, ki niso del OPO. Vseeno se nekatere občine srečujejo s pomanjkanjem ustrezno opremljenih površin za gospodarsko dejavnost. Za zmanjševanje razlik v razvitosti med regijami mora Slovenija regijam zagotavljati ustrezne infrastrukturne pogoje, poleg temeljne (okoljske) infrastrukture tudi poslovno infrastrukturo (kot so izgradnja poslovnih con in inkubatorjev), ki podjetjem v regijah (še zlasti tistim, ki so manj razvite oziroma razvojno zaostajajo) omogočajo pogoje za njihovo delovanje in širitev ter hkrati zagotavljajo zaposlenost in poseljenost, še zlasti v problemskih območjih Slovenije.

Namen in cilji

Namen javnega razpisa je opremljanje poslovnih con za znane investitorje na OPO in izgradnja novih ali razširitev obstoječih inkubatorjev. Tako se bodo vzpostavile nove opremljene uporabne površine EPC oziroma inkubatorjev, namenjene izvajanju podjetniške dejavnosti in s tem zagotovili pogoji za razvoj in rast podjetij, ki gradijo podjetniško skupnost in krepijo verigo vrednosti na svojem področju, hkrati pa so pomembni zaposlovalci na regionalni in državni ravni.

Namen javnega razpisa je občinam omogočiti infrastrukturne ureditve, dograditve ali razširitve ekonomsko-poslovnih con in s tem zagotoviti pogoje za razvoj in rast podjetij, ki beležijo visoko rast, gradijo podjetniško skupnost in krepijo verigo vrednosti na svojem področju, hkrati pa so pomembni

zaposlovalci na lokalni in regionalni ravni. S tem ukrepom privabljamo podjetja iz drugih delov Slovenije in tujine ter rešujemo prostorsko stisko lokalnih podjetij.

Ekonomsko-poslovna infrastruktura je potreben, a ne zadosten pogoj za delovanje podjetij. Ker uradni statistični podatki o ustvarjeni BDP na prebivalca v standardih kupne moči po posameznih občinah niso dostopni, ni mogoče meriti učinkov poslovnih con na gospodarski razvoj posamezne občine, lahko pa v kumulativni ugotovljamo, da imajo poslovne cone pozitivni razvojni učinek na gospodarski razvoj posamezne regije, predvsem manj razvite regije. Kljub številnim poslovnim conam v Sloveniji so investicije v le-te še vedno upravičene tam, kjer je za to izkazan jasen interes.

Cilj ukrepa:

- prispevati k hitrejšemu razvoju gospodarstva na regionalni in državni ravni,
- povečanje dodane vrednosti mikro, malih in srednje velikih podjetij (v nadaljevanju MSP),
- povečanje zaposlovanja v podjetjih na območju investicije.

Pričakovani rezultati in učinki:

- število podprtih investicijskih projektov za ekonomsko-poslovno infrastrukturo,
- površina urejene/dograjene/razširjene ekonomsko-poslovne cone (v ha).
- število novo ustvarjenih delovnih mest na območju ekonomsko-poslovne cone v roku dveh let od zaključka operacije/povečanje zaposlenosti v podprtih podjetjih,
- zasedenost površin urejene/dograjene/razširjene ekonomsko-poslovne cone s podjetniškimi dejavnostmi.

Izvedba ukrepa je pomembna za vse tipe 1, 2, 3 in 4.

Predmet, aktivnosti

Predmet ukrepa je sofinanciranje izgradnje ali razširitve ekonomsko-poslovnih con in/ali inkubatorjev.

Izvajajo se aktivnosti gradnje in nakupa zemljišč ter druge aktivnosti za doseganje namena ukrepa.

Izvajanje

Javni razpis. Nosilec in izvajalec ukrepa je MKRR. Raven izvedbe je nacionalna, regionalna.

V preteklosti je bilo financirano že veliko poslovnih con v preostalih delih Slovenije, kar lahko vpliva na zasedenost novih con v OPO.

Ciljne skupine

Občine, podjetja v poslovnih conah.

Državna pomoč

Ukrep lahko predstavlja državno pomoč. Če ukrep predstavlja državno pomoč, bo pred pričetkom izvajanja priglašena ustrezna shema državnih pomoči.

Izvajanje v okviru programa na OPO

Ukrep je izrecno namenjen za problemska območja. Finančna sredstva oziroma viri financiranja so opredeljeni v preglednici Finančna konstrukcija programa – finančna sredstva oziroma viri financiranja za ukrepe oziroma aktivnosti, ki so izrecno namenjeni za problemska območja.

4.3.9. Ukrep: Zagotavljanje inovativnih ekosistemov ekonomsko-poslovne infrastrukture v okviru Načrta za okrevanje in odpornost: C3K9ID²

Analiza stanja in izzivov

Za OPO je značilno, da je razpoložljivost (površina, zasedenost, opremljenost) primerljiva z območji, ki niso del OPO. Vseeno se nekatere občine srečujejo s pomanjkanjem ustrezno opremljenih površin za

² Označevanje v skladu s strukturo kot izhaja iz Priloge k predlogu izvedbenega sklepa Sveta o odobritvi ocene načrta za okrevanje in odpornost za Slovenijo (<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10612-2021-ADD-1/sl/pdf>). C3K9ID: Razvojno področje 3: Pametna, trajnostna in vključujoča rast; Komponenta 9: Dvig produktivnosti, prijazno poslovno okolje za investitorje; Investicija D: Zagotavljanje inovativnih ekosistemov ekonomsko-poslovne infrastrukture.

gospodarsko dejavnost. Po podatkih študije Metodologija za popis poslovnih con in subjektov inovativnega okolja na območju Slovenije je v Sloveniji 653 poslovnih con. V obdobjih 2007–2013 in 2014–2020 je MGRT z evropskimi sredstvi podprl skupaj 94 operacij izgradnje oziroma širitve poslovnih con oziroma 14,4 % vseh poslovnih con v Sloveniji. Poudariti velja, da je kar 28 operacij od skupno 94 podprtih operacij, takih, kjer gre za izgradnjo in širitev poslovne cone (torej takih poslovnih con, ki so pridobile EU sredstva za izgradnjo in širitev, je kar 14). Problematika, ki je s tem povezana, je številčnost poslovnih con, njihova majhna velikost, nepovezanost med njimi, premajhna poznanost in posledično privlačnost za morebitne tuje investitorje.

Gospodarska struktura poslovnih con je različna, ponekod precej heterogena, drugje pa precej specializirana, npr. podjetja v poslovnih conah na Gorenjskem (mesto Kranj) so izrazito usmerjena na področje IKT, na zahodu – v Goriški regiji (Ajdovščina) je izrazita usmerjenost na področje letalske industrije in biotech, na vzhodu (mesto Maribor) pa na področje avtomobilske industrije.

Po nedavnih ugotovitvah je enotno upravljanje poslovnih con vzpostavljeno zgolj v redkih primerih (skupno trženje, upravljanje komunalnih storitev itd.). Pozitivni primeri so cone Tezno in Komenda, deloma cone Dolenja vas, SIOC Murska Sobota in Logatec, kjer so občine zelo aktivne. Le v Pomurju so občine pri privabljanju NTI sodelovale z regionalno razvojno agencijo. Podoben okvir sodelovanja je vzpostavljen v Beli krajini (RIC Bela krajina). Posledično analizirane cone niso imele strategije razvoja in upravljanja posamezne poslovne cone. Med conami v isti občini/regiji tudi ni bilo sodelovanja (Črnomelj, Maribor, Drnovo, Jesenice). Nekaterne občine so imele slab pregled nad stanjem v njihovih conah, saj niso poznale stanja v posamezni poslovni coni oziroma v območju za obrtno-industrijsko dejavnost.

Namen in cilji

Poglavitni namen je s sredstvi NOO spodbujati nadaljno specializacijo ekonomsko-poslovne infrastrukture in oblikovanje ekosistemov, ki bodo prispevali k povečevanju produktivnosti, konkurenčnosti in zelenemu ter digitalnemu prehodu. Poudarek bo torej na širitvi obstoječih poslovnih con, ki imajo primerjalne in konkurenčne prednosti, vzpostavitev novih pa tam, kjer bo izkazan poslovni interes oziroma kjer bo tovrstna investicija v poslovno-inovacijsko infrastrukturo omogočila pogoje za nove, večje domače, predvsem pa tuje investitorje. Namen ukrepa je zagotavljanje inovativnih ekosistemov ekonomsko-poslovne infrastrukture, podpora vlaganjem v inovativne ekosisteme ekonomsko-poslovne infrastrukture (EPI), ki bodo pomenila specializacijo EPI, ustvarjanje ekosistemov podjetij z visoko dodano vrednostjo, ustvarjanje industrijske simbioze ter razvojno transformacijo degradiranih območij v ekonomsko-poslovno infrastrukturo.

Z izboljšanim upravljanjem tovrstnih poslovno-inovacijskih ekosistemov oziroma poslovnih con bomo dosegli boljšo zasedenost poslovnih con (nekatera delujejo zelo dobro in so tudi dobro zasedena), povežali oziroma izboljšali sodelovanje med manjšimi, razpršenimi ponudniki, izboljšali ponudbo storitev podjetjem v coni, povečali prepoznavnost in privlačnost tako za domače kot tuje investitorje ter s tem spodbudili pritok tujih neposrednih investicij, ki jih v Sloveniji primanjkuje. Tuji investitorji namreč želijo jasen pregled ponudbe, možnosti sodelovanja in investiranja. Z izboljšanim upravljanjem poslovnih con se bo povečala tudi njihova privlačnost. Podjetja, ki že delujejo v teh conah, bodo spodbujena k medsebojnemu sodelovanju v smislu večje učinkovitosti in izkoriščenosti prostora, zmanjševanja odpadkov, večji energetske in snovni učinkovitosti itd., kar bo prispevalo h krožnemu gospodarstvu. V Sloveniji imamo nekaj primerov upravljanja poslovnih con, ki pa se glede na njihove značilnosti razlikujejo, zato je osnovni namen oblikovati pilotne modele upravljanja glede na njihove značilnosti in jih nato vpeljati v druge, po strukturi in načinu delovanja, poslovne cone.

V okviru ukrepa bo podprta vzpostavitev pilotnega projekta na področju upravljanja EPI. Izboljšano upravljanje bo prineslo večjo učinkovitost EPI, boljši nastop podjetij na trgu, zagotavljanje ažurnih podatkov o investicijskih priložnostih, poslovnih conah in strukturi poslovnega okolja ter pretočnost informacij iz regionalnega na državni nivo in obratno.

Cilj ukrepa je transformacija podpornega okolja v smeri zagotovitve inovativne infrastrukture, pilotnega modela upravljanja le-te v smeri doseganja ciljev večje produktivnosti, konkurenčnosti, krepitve lokalnih verig vrednosti ter zelenega in digitalnega prehoda.

Pričakovani rezultati in učinki:

- 14 inovativnih ekosistemov EPI,

- vzpostavitev pilotnega projekta na področju upravljanja EPI. Rezultati in učinki ter njihovi kazalniki bodo podrobneje opredeljeni na ravni razpisa.

Izvedba ukrepa je pomembna za vse tipe OPO.

Predmet, aktivnosti

Z ukrepom bomo podpirali le tista vlaganja v inovativne ekosisteme ekonomske-poslovne infrastrukture oziroma le tiste investicije v ekonomsko-poslovno infrastrukturo, ki bodo pomenile specializacijo ekonomske-poslovne infrastrukture z namenom doseganja ciljev Strategije pametne specializacije (krepitev konkurenčnosti gospodarstva s krepitvijo njegove inovacijske sposobnosti) sciljem ustvarjanja ekosistemov podjetij z visoko dodano vrednostjo in ustvarjanja industrijske simbioze ter razvojne transformacije degradiranih območij v ekonomsko-poslovni infrastrukturi. Tako bomo ustvarjali pogoje za pospešitev krožnega gospodarstva, povezovali znanje za razvoj visokotehnoloških produktov, produktov z visoko dodano vrednostjo, s posebnim poudarkom na digitalizaciji in uporabi naravnih virov, kot je na primer les.

Prizadevali si bomo, da bomo v čim večji meri sanirali in opolnomočili funkcionalno degradirana območja gospodarske oziroma industrijske rabe. Z investicijami v ekonomsko-poslovno infrastrukturo bomo od upravičencev (občine) zahtevali, da vključijo vsaj 40 % podjetij, MSP s področja IKT oziroma podjetij, ki nudijo IKT storitve na trgu ali proizvajajo proizvode IKT bodisi samostojno bodisi z vključevanjem v lokalne ali mednarodne verige vrednosti oziroma v grozde ali druge oblike povezovanja. Hkrati bodo upravičenci zavezani, da podjetjem v ekonomsko-poslovni coni zagotavljajo ustrezno IKT omrežje in storitve v podporo njihovem delovanju in medsebojnemu povezovanju ter sodelovanju, s čimer bodo zavezani k zagotavljanju digitalne simbioze. Pri projektu, ki se navezuje na izboljšanje upravljanja ekonomske-poslovne infrastrukture, je obvezen rezultat projekta vzpostavitev digitalne platforme za upravljanje.

V okviru ukrepa vzpostavitve upravljanja ekonomske-poslovne infrastrukture bomo pripravili strokovne podlage za upravljanje poslovnih con z raziskavo podjetij, ki so v poslovnih conah, z oblikovanjem modelov upravljanja poslovnih con in oblikovanjem IT platforme za upravljanje poslovnih con. Uvedli bomo pilotni projekt upravljanja poslovnih con za preveritev in korekcijo poslovnih modelov. Na tej podlagi bo mogoče uvesti modele upravljanja poslovnih con na način, ki bo samovzdržen.

Izvajanje

Nacionalni javni razpis z najmanj 10 % utežjo pri merilih javnega razpisa za projekte iz obmejnih problemskih območij. Nosilec in izvajalec ukrepa je MKRR. Raven izvedbe je nacionalna, regionalna.

Ciljne skupine

Občine, podjetja v poslovnih conah, regionalne razvojne agencije.

Državna pomoč

Ukrep lahko predstavlja državno pomoč. Če ukrep predstavlja državno pomoč, bo pred pričetkom izvajanja priglašena ustrezna shema državnih pomoči.

Izvajanje v okviru programa na OPO

Ukrep je z dodatnimi točkami pri izboru v merilih javnih razpisov prednostno usmerjen na obmejna problemska območja. Spodbuda v obliki dodatnih točk za obmejna problemska območja se zagotovi pri javnem razpisu in je opredeljena v preglednici Dodatne točke pri izboru v merilih javnih razpisov za ukrepe oziroma aktivnosti s prednostno usmeritvijo na obmejna problemska območja.

4.3.10. Ukrep: Promocija obmejnih problemskih območij

Analiza stanja in izzivov

Za OPO je značilno, da so zaradi obmejnosti (perifernosti) manj zanimiva za gospodarstvo in za ljudi (lokalno prebivalstvo, prebivalstvo izven regije). Zato je pomembna promocija OPO z namenom privabljanja investitorjev ter spodbujanja turizma.

Namen in cilji

Namen ukrepa je promocija obmejnih problemskih območij, in sicer regije, regijske turistične ponudbe, poslovnih priložnosti in ključnih znamenitosti.

Cilj ukrepa:

- privabljanje tujih in domačih investitorjev,
- privabljanje turistov.

Pričakovani rezultati in učinki:

- število promocijskih aktivnosti,
- število nočitev.

Izvedba ukrepa je pomembna za vse tipe OPO.

Predmet, aktivnosti

V okviru projekta se bodo izvajale:

- aktivnosti za privabljanje tujih in domačih investitorjev,
- aktivnosti za privabljanje turistov,
- aktivnosti za promocijo zagotavljanja in vračanja potrebnih kadrov na območje,
- druge, s promocijo obmejnih problemskih območij povezane aktivnosti in
- preverjanje aktualnega stanja in dopolnjevanje načrta aktivnosti za izvajanje promocije.

Izvajala se bo promocija programov problemskega območja in uporaba komunikacijskih kanalov. K investiranju v območje želimo pritegniti tudi podjetnike od drugod, zato je potrebna vključitev OPO v promocijo same regije/območja. Pomembno vlogo igra tudi promocija turističnih potencialov OPO. To zahteva sodelovanje s STO in drugimi organizacijami podpornega sistema na področju turizma. RRA aktivnosti izvaja kot izvajalec splošnih razvojnih nalog v regiji in koordinator regijske razvojne mreže. Za izvedbo aktivnosti bodo sofinancirani stroški dela, storitev in materiala ter drugi stroški za namen izvedbe ukrepa. Upravičena aktivnost in strošek je tudi kritje rizikov.

Izvajanje

Nosilec ukrepa je MKRR, izvajalci so RRA-ji. Raven izvedbe je nacionalna, regionalna.

Ciljne skupine

Mikro, mala, srednja in velika podjetja, turisti ter prebivalci.

Državna pomoč:

Ukrep lahko predstavlja državno pomoč. Če ukrep predstavlja državno pomoč, bo pred pričetkom izvajanja priglašena ustrezna shema državnih pomoči.

Izvajanje v okviru programa na OPO

Ukrep je izrecno namenjen za problemska območja. Finančna sredstva oziroma viri financiranja so opredeljeni v preglednici Finančna konstrukcija programa – finančna sredstva oziroma viri financiranja za ukrepe oziroma aktivnosti, ki so izrecno namenjeni za problemska območja.

Specifični cilj: Spodbujanje razvoja turizma

4.3.11. Ukrep: Izgradnja javne turistične infrastrukture

Analiza stanja in izzivov

Turizem predstavlja eno ključnih konkurenčnih prednosti in je generator razvoja na OPO. Nekatere občine v OPO so turistično zelo razvite, medtem ko je turizem za številne občine v OPO še vedno priložnost za razvoj (neizkoriščen potencial). Za razvoj turizma v OPO sta pomembni predvsem naravna in kulturna dediščina ter sistematičen in celovit pristop k razvoju turizma v skladu z načeli trajnosti. Na teh območjih je veliko naravnih danosti za razvoj turizma in povezanih gospodarskih dejavnosti ter s tem možnosti za ohranjanje poselitve teh območij in njihovo revitalizacijo. Vendar pa področje spodbujanja izgradnje turistične infrastrukture sistemsko ni dovolj dobro podprto.

Konkurenčnost turističnih destinacij, zasebnih ponudnikov turističnih nastanitvenih objektov ter dodatne turistične ponudbe je v veliki meri odvisna od urejenosti, ustreznosti, varnosti in kakovosti javnih turistične infrastrukture. Celostno doživetje turistov in njihovo vrednotenje kakovosti destinacije in njenih posameznih deležnikov je namreč odvisno od delovanja vseh funkcij destinacije. Navedeni objekti in površine javne in skupne turistične infrastrukture v turističnih destinacijah na ravni lokalnih skupnosti v veliki meri niso urejeni ali so pomanjkljivi in ne dosegajo kakovostne ravni in trajnostne naravnosti.

Namen in cilji

Namen ukrepa je krepitev trajnostnega razvoja javne in skupne turistične infrastrukture in naravnih znamenitosti v turističnih destinacijah, dvig kakovosti in s tem konkurenčnosti destinacij in njenih deležnikov, višja kakovost doživetij turistov, dvig dodane vrednosti v turizmu ter izboljšanje kakovosti bivanja domačega prebivalstva in sprejemljivost turizma za lokalno okolje in vključenost domačega prebivalstva v koristi od turizma.

Cilji ukrepa so trajnostno preoblikovanje manjkajoče javne turistične infrastrukture z vlaganji v obnovo in izgradnjo javne turistične infrastrukture ter izboljšanje funkcionalnosti, varnosti in kakovosti javne turistične infrastrukture ter dvig kakovosti storitev in doživetij turistov.

Prednostno se izvedejo investicije promocije zelenega turizma, torej aktivacije razvojnih potencialov, ki jih predstavljajo območja varstva narave, kulturne dediščine ter oblikovanja in povezovanja ponudnikov tovrstnih turističnih storitev.

Pričakovani merljivi učinki in rezultati:

- število zgrajenih, obnovljenih in dograjenih objektov javne turistične infrastrukture,
- površina zgrajenih, obnovljenih in dograjenih objektov javne turistične infrastrukture,
- število nočitev turistov,
- drugi učinki in rezultati.

Izvedba ukrepa je pomembna za vse tipe OPO.

Predmet, aktivnosti

Predmet ukrepa je sofinanciranje vlaganj v izgradnjo, obnovo ali širitev spodaj opredeljene javne turistične infrastrukture:

- doživljajski parki,
- razgledni stolpi in ploščadi,
- sprehajalne poti, tematske poti, dostopne poti do turističnih znamenitosti,
- plaže in obale morja, rek, jezer, ribnikov in drugih vodnih površin,
- postajališča za avtomobile,
- ureditev parkirnih površin ob znamenitostih,
- informacijske in označevalne table,
- naravna dediščina – valorizirana v turizmu,
- kulturna dediščina – valorizirana v turizmu.

Izvajale so bodo naslednje projektne aktivnosti:

- nakup nepremičnin,
- spremembe namembnosti prostorov objektov,
- projektna in investicijska dokumentacija,
- gradbeno-obrtniško-inštalacijska dela in strokovni nadzor gradnje,
- nakup, najem ter zakup opreme in drugih opredmetenih ter neopredmetenih osnovnih sredstev,
- transport, montaža in zagon opreme,
- priprava vizije razvoja,
- upravljanje oziroma ureditev prenosa v upravljanje ter načrt upravljanja dejavnosti,
- druge aktivnosti za izvedbo projekta v javnem interesu.

Upravičena aktivnost in strošek je tudi kritje rizikov in izvajanje ukrepa.

Podrobnejše podprte aktivnosti, pogoji in merila bodo določeni ob pričetku izvajanja.

Izvajanje

Javni razpisi ali javni pozivi.

Nosilci ukrepa: MKRR, MGTŠ in SRRS.

Izvedba ukrepa in podprtih projektov se lahko kombinira z različnimi nepovratnimi in povratnimi viri financiranja ter z vsebino drugih ukrepov programa.

Ciljne skupine

Prebivalci, turisti.

Končni prejemniki (upravičenci): občine, subjekti javnega prava.

Državna pomoč

Ukrep praviloma ne predstavlja državne pomoči. V kolikor bo ugotovljeno, da lahko predstavlja državno pomoč, se bo izvajal skladno z ustrežno shemo državnih pomoči.

Izvajanje v okviru programa na OPO

Ukrep je izrecno namenjen za problemska območja. Finančna sredstva oziroma viri financiranja so opredeljeni v preglednici Finančna konstrukcija programa – finančna sredstva oziroma viri financiranja za ukrepe oziroma aktivnosti, ki so izrecno namenjeni za problemska območja.

4.3.12. Ukrep: Spodbujanje razvoja zasebnih turističnih nastanitev višje dodane vrednosti

Analiza stanja in izzivov

Turizem predstavlja eno ključnih konkurenčnih prednosti in je generator razvoja na OPO. Nekatere občine v OPO so turistično zelo razvite (Slika 2), medtem ko je turizem za številne občine v OPO še vedno priložnost za razvoj (neizkoriščen potencial). Za razvoj turizma v OPO sta pomembni predvsem naravna in kulturna dediščina ter seveda sistematičen in celovit pristop k razvoju turizma v skladu z načeli trajnosti.

Treba je spodbujati investicije v turistične nastanitve višje dodane vrednosti (objekte s tremi zvezdicami z dodatno turistično ponudbo), saj že več let ni bilo večjih vlaganj v turistično infrastrukturo.

Namen in cilji

Namen ukrepa je spodbuditi turistične ponudnike k inovativnemu in trajnostnemu pristopu pri oblikovanju turističnih produktov/storitev višje dodane vrednosti, pomagati pri trženju in promociji ter sofinancirati izgradnjo manjkajoče turistične infrastrukture. Pri tem sledimo sloganu Slovenija – zelena, varna, aktivna in zdrava. Zato je pomembna tudi promocija zelenega turizma, torej aktivacija razvojnih potencialov, ki jih predstavljajo območja varstva narave, ter oblikovanje in povezovanje ponudnikov tovrstnih turističnih storitev.

Cilj ukrepa:

- izboljšanja konkurenčnost turističnih destinacij in ponudnikov,
- privabljanje turistov,
- povezovanje turističnih ponudnikov,
- gospodarski razvoj območja,
- ustrezno bivalno okolje za prebivalstvo in privlačnost za turiste (ustrezno sobivanje),
- učinkovito upravljanje s kadri in dvig kompetenc zaposlenih v gostinstvu in turizmu.

Pričakovani rezultati in učinki:

- višja turistična potrošnja,
- višje število turističnih prenočitev,
- povečanje števila obiskovalcev,
- turistične nastanitve višje dodane vrednosti.

Izvedba ukrepa je pomembna za vse tipe OPO.

Predmet, aktivnosti

Investicije v turistične namestitve višje kakovosti:

- GOI dela,
- energetske obnove objektov in snovna učinkovitost,
- oprema,
- podporne storitve, promocija,
- usposabljanja in/ali
- druge aktivnosti v skladu z uredbo o dodeljevanju regionalnih državnih pomoči.

Upravičena aktivnost in strošek je tudi kritje rizikov in izvajanje ukrepa.

Izvajanje

Ukrep se bo izvajal z javnimi razpisom za investicije v turistične namestitve višje kakovosti.

Nosilci ukrepa so MKRR, MGTŠ in SRRS. Raven izvedbe je nacionalna, regionalna.

Izvedba ukrepa in podprtih projektov se lahko kombinira z različnimi nepovratnimi in povratnimi viri financiranja ter z vsebino drugih ukrepov programa.

Ciljne skupine

Fizične in pravne osebe (sobodajalci), ki delujejo na področju turizma.

Državna pomoč

Ukrep predstavlja državno pomoč. Pred izvedbo bo priglašena ustrezna shema državne pomoči.

Izvajanje v okviru programa na OPO

Ukrep je izrecno namenjen za problemska območja. Finančna sredstva oziroma viri financiranja so opredeljeni v preglednici Finančna konstrukcija programa – finančna sredstva oziroma viri financiranja za ukrepe oziroma aktivnosti, ki so izrecno namenjeni za problemska območja.

SPLOŠNI CILJ: IZBOLJŠANJE DEMOGRAFSKEGA STANJA

4.3.13. Ukrep: Revitalizacija objektov javne infrastrukture

Analiza stanja in izzivov

Razvoj mest in drugih naselij različnih stopenj pomembnosti (policentrični razvoj), ki bi izboljšal tudi dostopnost do storitev za vse prebivalce Slovenije, se ni uresničil kot želeno. Iz poročil o prostorskem razvoju izhaja, da sta se okrepila predvsem vloga in položaj Ljubljane, številna regionalna središča pa niso postala močna žarišča razvoja svojih regionalnih območij. Pri tem so največ posledic tudi z vidika dostopnosti do storitev čutila redko poseljena, demografsko starejša in slabo prometno dostopna območja, ki so postala še manj ekonomsko zanimiva, delovno aktivno prebivalstvo jih je zapuščalo, kar se je izrazilo v dodatnem slabšanju njihovega demografskega potenciala, slabšanju opremljenosti z oskrbnimi (in storitvenimi) dejavnostmi in zmanjševanju dostopnosti s sredstvi javnega prevoza (raziskava Dostopnost do storitev splošnega pomena, Računsko sodišče RS).

Stara naselbinska in vaška jedra, ki so bila v preteklosti pomembno funkcijsko središče številnih ali večine potrebnih dejavnosti za lokalno prebivalstvo, so z ekonomskimi in demografskimi spremembami vedno bolj izgubljala na pomenu. Naselbinska in vaška jedra so v funkcionalnem smislu propadla, stara prepoznavnost naselij, njenih silhuet se je s propadanjem objektov v strnjjenih jedrih izgubila. V mestnih jedrih se znižuje raven vseh vrst oskrbnih in storitvenih dejavnosti za prebivalce zaradi hitrejšega razvoja mestnih obrobij, kamor se oskrbne in storitvene dejavnosti selijo. Objekti so podvrženi propadanju zaradi njihove neuporabe ali neustrezne namenske rabe.

Zapuščeni, delno zapuščeni in nevzdrževani objekti pomenijo funkcionalno degradacijo prostora tudi v razvrednotenih območjih, katerim se je zaradi neprimerne ali opuščene rabe znižala gospodarska, socialna, okoljska ali vizualna vrednost ali vrednost po merilih varstva kulturne dediščine in so potrebni preнове. Veliko razvrednotenih območij je nastalo z opustitvijo gospodarskih dejavnosti. Ta se pogosto

nahajajo dlje od glavnih prometnic in tudi znotraj vaških in mestnih jeder ter potrebujejo novo funkcijo. Namen objektov je treba ponovno opredeliti in izvesti potrebne ukrepe za doseg ciljev njihove revitalizacije.

Namen in cilji

Namen ukrepa je revitalizacija objektov javne infrastrukture na OPO za ohranjanje in obnavljanje naselbinske dediščine ter skrb za prepoznavnost naselij in krajine. Poudarek je na vzdrževanju in prenovi obstoječega kakovostnega stavbnega fonda, zgoščevanju naselbinske strukture, ki se funkcionalno in tehnološko ob upoštevanju pričakovanih demografskih sprememb prilagodi potrebam prebivalcev. Pri tem se upoštevata ohranjenost kakovostnih naselbinskih jeder in prepoznavnih silhuet ter usmeritev glede varstva kulturne dediščine in okolja ter prepoznavnosti naselij in krajine (Resolucija o Strategiji prostorskega razvoja Slovenije 2050). Poudarek je tudi na revitalizaciji objektov v drugih funkcionalno razvrednotenih območjih, ki so nastala bodisi z opustitvijo gospodarskih dejavnosti bodisi so zapuščena kulturna dediščina ali druga območja, kjer se ne opravlja prvotna funkcija. Zapuščeni, delno zapuščeni in nevzdrževani objekti, ki pomenijo funkcionalno degradacijo prostora, se obnovijo, revitalizirajo in po potrebi zgradijo ter opremijo.

Namen objektov se ponovno opredeli in izvedejo se potrebni ukrepi za doseg ciljev njihove revitalizacije ter funkcijskega dopolnjevanja z novimi centralnimi dejavnostmi, oskrbnimi in drugimi storitvami ter podjetniškimi iniciativami, v katere se vključuje čim več lokalnega prebivalstva in prebivalstva izven lokalnega območja. Razen osnovnih oskrbnih in storitvenih dejavnosti je poudarek na razvoju turizma, podjetništva in drugih lokalno identificiranih področjih. Ključno pri izvedbi investicij je jasna opredelitev njihovega namena.

Poročilo o razvoju 2023 poudarja pomen stabilnega, predvidljivega, agilnega in poenostavljenega poslovnega okolja za pospešitev rasti produktivnosti ter za zagotavljanje vključujoče, zdrave in aktivne družbe. Poudarek podpornemu okolju, razvoju inovacij, družbenih inovacij ter zagonu podjetij je treba dati tudi v manj razvitih območjih na temeljih tradicije rokodelstva in obrti za razvoj kulturno kreativnih industrij ter drugih perspektivnih dejavnosti. Revitalizirani objekti javne infrastrukture so osnovni prostorski pogoj za razvoj raznolikih storitev in dejavnosti.

Pričakovani merljivi učinki in rezultati ukrepa:

- število obnovljenih, revitaliziranih ali zgrajenih objektov javne infrastrukture,
- površina obnovljenih, revitaliziranih ali zgrajenih objektov javne infrastrukture,
- število lokalnih prebivalcev in prebivalcev izven lokalnega območja, vključenih v dejavnosti in aktivnosti, povezane z obnovo, revitalizacijo in izgradnjo objektov javne infrastrukture,
- število novih storitev, funkcij ali dejavnosti v obnovljenih, revitaliziranih ali zgrajenih objektih javne infrastrukture,
- drugi učinki in rezultati.

Predmet, aktivnosti

Predmet ukrepa je obnova, revitalizacija in izgradnja ter oprema objektov, in sicer:

- večnamenskih dvoran,
- dnevnih in oskrbnih centrov,
- podjetniških inkubatorjev,
- prostorov sodela (coworking prostorov) in centrov za delo na daljavo z videokonferenčnimi prostori,
- kulturne dediščine oziroma kulturnih spomenikov,
- turistično informacijskih centrov,
- interpretacijskih centrov,

ki so v javni lasti, z namenom revitalizacije za ohranjanje, oživljanje in krepitev:

- medgeneracijskega druženja, družabnih aktivnosti in dogodkov,
- kulturno-umetniško, športno in drugo prostočasno dejavnost lokalnega prebivalstva,
- javnih storitev splošnega pomena in tržnih oskrbnih storitev z manjšim ali brez tržnega interesa (trgovina, pošta, bankomat, lekarna itd.),
- podjetniške iniciative lokalnega prebivalstva, razvoj podjetniških idej in zagonskih podjetij (start-upov),
- socialnega podjetništva in razvoja družbenih inovacij,
- ohranjanja in oživljanja rokodelskih dejavnosti,
- prodaje lokalnih proizvodov in storitev ter živil za prebivalce in turiste,

- izboljšanja funkcionalne, digitalne, finančne, zdravstvene, energetske in drugih pismenosti odraslih,
- izobraževalnih vsebin na področju naravne in kulturne dediščine s sodobnimi interaktivnimi načini predstavitve, kot je virtualna resničnost ipd.,
- varstva kulturne dediščine in krepitev turističnih dejavnosti.

Izvajale so bodo naslednje projektne aktivnosti:

- nakup nepremičnin,
- spremembe namembnosti prostorov objektov,
- projektna in investicijska dokumentacija,
- gradbeno-obrtniško-inštalacijska dela in strokovni nadzor gradnje,
- nakup, najem ter zakup opreme in drugih opredmetenih ter neopredmetenih osnovnih sredstev,
- transport, montaža in zagon opreme,
- priprava vizije razvoja,
- upravljanje oziroma ureditev prenosa v upravljanje ter načrt upravljanja dejavnosti,
- druge aktivnosti za izvedbo projekta v javnem interesu.

Upravičena aktivnost in strošek je tudi kritje rizikov in izvajanje ukrepa.

Podrobnejše podprte aktivnosti, pogoji in merila bodo določeni ob pričetku izvajanja.

Izvajanje

Javni razpisi ali javni pozivi.

Nosilci ukrepa: MKRR in SRRS, druga resorna ministrstva.

Izvedba ukrepa in podprtih projektov se lahko kombinira z različnimi nepovratnimi in povratnimi viri financiranja ter z vsebino drugih ukrepov programa.

Ciljne skupine

Prebivalci, turisti.

Končni prejemniki (upravičenci): občine, subjekti javnega prava.

Državna pomoč

Ukrep praviloma ne predstavlja državne pomoči. V kolikor bo ugotovljeno, da lahko predstavlja državno pomoč, se bo izvajal skladno z ustrezno shemo državnih pomoči.

Izvajanje v okviru programa na OPO

Ukrep je izrecno namenjen za problemska območja. Finančna sredstva oziroma viri financiranja so opredeljeni v preglednici Finančna konstrukcija programa – finančna sredstva oziroma viri financiranja za ukrepe oziroma aktivnosti, ki so izrecno namenjeni za problemska območja.

4.3.14. Ukrep: Krediti za investicijske projekte v javno infrastrukturo

Analiza stanja in izzivov

Slovenija je neenakomerno poseljena. Značilna je raznovrstnost poselitvenih struktur in veliko število, tj. več kot 6.000 predvsem majhnih naselij. Mesta so tudi v evropskem merilu majhna ali srednje velika, le Ljubljana in Maribor imata več kot 50.000 prebivalcev. V zadnjih desetletjih so trendi prostorskega razvoja suburbanizacija in periurbanizacija, razpršena gradnja zunaj strjenih naselij ter razvrednotenje kulturne krajine in nasebinske dediščine. Pomanjkanje dostopnih stanovanj vpliva na nizko stopnjo stanovanjske mobilnosti in spodbuja gradnjo stanovanj v lastni režiji. Investitorji v stanovanjske objekte so v pretežnem delu fizične osebe, prevladujoči tip novozgrajenih stanovanjskih stavb so enostanovanjske stavbe. Stavbni fond v urbanih središčih je star. Zaradi lastniške razdrobljenosti in ekonomskih možnosti lastnikov stavbni fond pogosto ni redno vzdrževan, kar velja tudi za objekte kulturne dediščine. Namesto k prenovi objektov kulturne dediščine se pogosto stremi k njihovi odstranitvi in zagotovitvi možnosti za novogradnjo. Odmaknjena podeželska območja, pogosto na obmejnih ali gorskih območjih, se pospešeno demografsko praznijo, prebivalstvo se stara (Resolucija o Strategiji prostorskega razvoja Slovenije 2050).

Dostop do storitev, kot so pitna voda, izobraževanje, zdravstvo, internet, javni prevoz, naj bi bil zagotovljen vsem prebivalcem v Republiki Sloveniji v primerljivi kakovosti. Žal pa temu ni tako. 96,7 % občin je izpostavilo težave prebivalcev pri dostopanju do storitev splošnega pomena, največ na področjih bančnih storitev, IKT omrežja, pitne vode, mobilnosti, zdravstvene dejavnosti, poštne storitve državne uprave, primernih stanovanj, oskrbe starejših. Anketa je pokazala, da je po mnenju kar 3/4 občin nujna prisotnost naslednjih storitev: vrtec, trgovina, splošni zdravnik, osnovna šola, bankomat, poslovalnica pošte, AED, pokrit športni objekt, pomoč/oskrbo na domu, zobozdravnik, lekarna in medkrajevni potniški prevoz. Največ občin je izpostavilo težave svojih prebivalcev pri dostopanju do storitev širokopasovnega interneta, bančništva in pošte (raziskava Dostopnost do storitev splošnega pomena, Računsko sodišče RS).

Številne občine se soočajo s slabim stanjem ali nezadostno pokritostjo območij poselitve z javno infrastrukturo, kot je prometna, vodovodna, kanalizacijska, IKT, stanovanjska, gospodarska, kulturna, športna, rekreacijska, izobraževalna, socialnovarstvena, turistična in druga infrastruktura. Temu v mnogih primerih botruje tudi redka poselitev, ki dodatno otežuje načrtovanje in realizacijo njene rekonstrukcije ali gradnje nove javne infrastrukture, ki je nujno potrebna za zagotavljanje kvalitetnega bivalnega in delovnega okolja. Zato je nekakovostno bivalno in delovno okolje zaradi pomanjkanja ali neustrezne javne infrastrukture dodaten razlog za praznejše območij. V takšnih razmerah je težko spodbuditi uspešno gospodarsko aktivnost.

Občine so svojim prebivalcem dolžne zagotavljati izvajanje nalog iz svoje izvorne pristojnosti in prenesene pristojnosti z države na občine. Pri tem je ključna lokalna javna infrastruktura na raznolikih vsebinskih področjih za potrebe lokalnega prebivalstva, ki pa jo manjše občine z lastnimi sredstvi težko zagotavljajo. Prav tako se sofinanciranje investicijskih projektov javne infrastrukture z javnimi sredstvi prednostno ne usmerja k manjšim in manj razvitim občinam oziroma na redkeje poseljena območja oziroma območja z negativnimi demografskimi trendi, temveč v sistemu policentričnega razvoja prednostno k urbanim območjem, kot so na primer širša mestna območja mestnih občin.

Manjše in manj razvite občine ter občine z negativnimi demografskimi in gospodarskimi trendi, ki se pretežno nahajajo na OPO, imajo zato težave s financiranjem investicijskih projektov v javno infrastrukturo. Možnosti prijave na javne razpise za pridobitev sofinancerskih sredstev so omejene, stroški kreditiranja izvedbe investicijskih projektov so zaradi visokih obrestnih mer visoki.

Namen in cilji

Namen ukrepa je zagotavljanje kvalitetnega bivalnega in delovnega okolja za ohranjanje in spodbujanje poselitve na avtohtonih območjih poselitve ter izboljšanje negativnih demografskih in gospodarskih trendov z izboljšanjem stanja in razpoložljivosti javne infrastrukture z obnovo, revitalizacijo in izgradnjo ter opremo javne prometne, okoljske, IKT, gospodarske, kulturne, športne, rekreacijske, izobraževalne socialnovarstvene, stanovanjske, turistične in druge infrastrukture v javnem interesu na OPO.

Pri tem je ključno tudi spodbujanje novih funkcij in dejavnosti ter podjetniških iniciativ, kot je na primer izboljšanje pogojev za gospodarsko, zlasti turistično ponudbo, popolnjevanje nezasedenega prostora v poslovnih conah z izboljšanjem njihovega upravljanja, ohranjanje objektov kulturne dediščine in njihovo vključitev v funkcionalno uporabo, v katere se vključuje čim več lokalnega prebivalstva in prebivalstva izven lokalnega območja.

Namen ukrepa je spodbuditi občine, da kljub ekonomskim in finančnim omejitvam z dostopnostjo do ugodnejših povratnih virov financiranja ter njihovim kombiniranjem z nepovratnimi viri nadaljujejo z izvedbo investicijskih projektov v javno infrastrukturo. Ukrep rešuje problem likvidnosti, dostopnosti do ugodnih virov financiranja, spodbuja kakovostno bivalno in delovno okolje in zmanjšuje regionalne razlike v razvoju.

Pričakovani merljivi učinki in rezultati ukrepa:

- dolžina in celovitost obnovljene, revitalizirane in zgrajene javne infrastrukture (ceste, kolesarske poti, pešpoti, vodovodi, kanalizacije s čistilnimi napravami idr.),
- število obnovljenih, revitaliziranih ali zgrajenih objektov javne infrastrukture,
- površina obnovljenih, revitaliziranih ali zgrajenih objektov javne infrastrukture,
- površina revitaliziranih in zgrajenih objektov javne infrastrukture (centri za ravnanje z odpadki, zbirni centri idr.),

- število prebivalcev priključenih na javno komunalno in drugo infrastrukturo,
- število lokalnih prebivalcev in prebivalcev izven lokalnega območja, vključenih v dejavnosti in aktivnosti, povezanih z obnovo, revitalizacijo in izgradnjo objektov javne infrastrukture,
- število novih storitev, funkcij ali dejavnosti v obnovljenih, revitaliziranih ali zgrajenih objektih javne infrastrukture,
- drugi učinki in rezultati.

Predmet, aktivnosti

Predmet ukrepa je obnova, revitalizacija in izgradnja ter oprema na področjih javne prometne, okoljske, IKT, gospodarske, kulturne, športne, rekreacijske, izobraževalne, socialnovarstvene, stanovanjske, turistične in druge infrastrukture v javnem interesu na območjih poselitve.

Izvajale so bodo naslednje projektne aktivnosti:

- nakup nepremičnin,
- spremembe namembnosti prostorov objektov,
- projektna in investicijska dokumentacija,
- gradbeno-obrtniško-instalacijska dela in strokovni nadzor gradnje,
- Nakup, najem ter zakup opreme in drugih opredmetenih ter neopredmetenih osnovnih sredstev,
- transport, montaža in zagon opreme,
- priprava vizije razvoja,
- upravljanje oziroma ureditev prenosa v upravljanje ter načrt upravljanja dejavnosti,
- druge aktivnosti za izvedbo projekta v javnem interesu.

Upravičena aktivnost in strošek je tudi kritje rizikov in izvajanje ukrepa.

Podrobnejše podprte aktivnosti, pogoji in merila bodo določeni ob pričetku izvajanja.

Izvajanje

Javni razpisi ali javni pozivi.

Nosilci ukrepa: MKRR in SRRS, druga resorna ministrstva.

Izvedba ukrepa in podprtih projektov se lahko kombinira z različnimi nepovratnimi in povratnimi viri financiranja ter z vsebino drugih ukrepov programa.

Vrste kreditiranja:

- krediti za investicijske projekte v javno infrastrukturo,
- reprogramiranje obstoječih kreditov za investicijske projekte v javno infrastrukturo,
- premostitveni krediti za investicijske projekte v javno infrastrukturo,
- druge vrste kreditiranja.

Načrtovana finančna sredstva oziroma viri financiranja so podrobneje opredeljeni v finančni konstrukciji programa. Sredstva za kreditiranje se zagotovijo z dokapitalizacijo SRRS – proračunska postavka 231862 – Povečanje namenskega premoženja SRRS in iz srestev v upravljanju pri SRRS.

Ciljne skupine:

Prebivalci, turisti.

Končni prejemniki (upravičenci): Občine, subjekti javnega prava.

Državna pomoč:

Ukrep praviloma ne predstavlja državne pomoči. V kolikor bo ugotovljeno, da lahko predstavlja državno pomoč, se bo izvajal skladno z ustrežno shemo državnih pomoči.

Izvajanje v okviru programa na OPO

Ukrep je izrecno namenjen za problemska območja. Finančna sredstva oziroma viri financiranja so opredeljeni v preglednici Finančna konstrukcija programa – finančna sredstva oziroma viri financiranja za ukrepe oziroma aktivnosti, ki so izrecno namenjeni za problemska območja.

Viri in literatura

Cilji, usmeritve in instrumenti regionalne politike ter strateška izhodišča prostorskega razvoja za pripravo regionalnih razvojnih programov 2021–2027, 2019. Gradivo MGRT. Sklep Vlade RS št. 3030-51/2018/145, 17. 7. 2019.

Lokalne akcijske skupine v Sloveniji 2023–2027, 2024. Zemljevid. MKGP. Dostopno na: <https://www.gov.si/novice/2024-02-01-odobrenih-37-strategij-lokalnega-razvoja-in-37-lokalnih-akcijskih-skupin-za-obdobje-do-leta-2027/>

Medresorsko usklajeno spodbujanje razvoja v obmejnih problemskih območjih, 2019. Projektna naloga. Ljubljana, Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU. Dostopno na: <https://giam.zrc-sazu.si/sl/programi-in-projekti/medresorsko-usklajeno-spodbujanje-razvoja-v-obmejnih-problemskih-obmocjih#v>

Projekt V6-1945 Medresorsko usklajeno spodbujanje razvoja v obmejnih problemskih območjih v okviru ciljnega raziskovalnega programa »CRP-2019« v letu 2019, 2019, Končno poročilo. Projektna naloga. Ljubljana, Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU.

Pečar, 2020. Cilji regionalne politike Slovenije v obdobju 2021–2027. Zbirka Delovni zvezki UMAR. Ljubljana, Urad za makroekonomske analize in razvoj. Dostopno na: https://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/dz/2020/DZ3_2020.pdf

Janja Pečar, UMAR. Karta obmejnih problemskih območij 2022. Delovno gradivo. Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo.

Uredba o metodologiji za določitev razvitosti občin, 2019. Uradni list RS, št. 123/06, 57/08, 36/11, 14/15 – ZUUJFO, 71/17 in 21/18 – popr.